

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTRAS

ĮSAKYMAS DĖL LIETUVOS VAISIŲ IR DARŽOVIŲ SEKTORIAUS GAMINTOJŲ ORGANIZACIJŲ VEIKLOS PROGRAMŲ STRATEGIJOS PATVIRTINIMO

2018 m. rugpjūčio 27 d. Nr. 3D-583

Vilnius

Įgyvendindamas 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas ir panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 922/72, (EEB) Nr. 234/79, (EB) Nr. 1037/2001 ir (EB) Nr. 1234/2007, (OL 2013 L 347, p. 671), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2017 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 2017/2393 (OL 2017 L 350, p. 15), 36 straipsnio 2 dalies nuostatas,

t v i r t i n u Lietuvos vaisių ir daržovių sektoriaus gamintojų organizacijų veiklos programų strategiją (pridedama).

Žemės ūkio ministras

Giedrius Surplys

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos žemės ūkio
ministro
2018 m. rugpjūčio 27 d.
įsakymu Nr. 3D-583

LIETUVOS VAISIŲ IR DARŽOVIŲ SEKTORIAUS GAMINTOJŲ ORGANIZACIJŲ VEIKLOS PROGRAMŲ STRATEGIJA

I SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvos žemės ūkyje vyrauja smulkieji ūkiai, kuriems sudėtinga veikti rinkos sąlygomis. Tad norint įgyti konkurencinį pranašumą, valdyti žemės ūkio produkcijos rinkas, gerinti produkcijos kokybę, spręsti socialinius ir aplinkosaugos klausimus, jiems būtina jungtis į didesnius darinius steigiant gamintojų organizacijas. Lietuvoje teisinis pagrindas kurtis gamintojų organizacijoms buvo sudarytas dar 2002 m., tačiau iki šiol pripažinimas suteiktas tik vienai vaisių ir daržovių gamintojų organizacijai.

2. Spartesnę gamintojų organizacijų plėtrą stabdo neišspręstos problemos: psichologinės, ekonominės, organizacinės ir kt. Be to, gamintojų organizacijų kūrimąsi stabdo kooperatyvų dydis, neužtikrinantis reikiamo per juos vykdomos prekybos apyvartos masto, kuris motyvuotų siekti gamintojų organizacijų numatytos rinkodaros plėtros paramos.

3. Parama gamintojų organizacijoms vaisių ir daržovių sektoriuje Europos Sąjungoje (toliau – ES) egzistuoja nuo 1997 m. Paramos gamintojų organizacijoms programa buvo sukurta siekiant skatinti gamintojus prisiimti didesnę atsakomybę už savo veiksmus ir padidinti konkurencingumą tiekimo grandinėje, tačiau sulaukė nemažai kritikos dėl teisinės bazės neaiškumo bei lėšų naudojimo priemonės, kurių efektyvumą sudėtinga išmatuoti.

4. Bendrosios rinkos organizavimo reformos 2007 m. (taip pat ir 2013 m.) metu, reaguojant į ES Audito rūmų nurodytus trūkumus, buvo nustatyta, kad kiekviena valstybė narė turi parengti nacionalinę strategiją dėl vaisių ir daržovių sektoriaus gamintojų organizacijų (toliau – gamintojų organizacija) veiklos programų įgyvendinimo.

5. Lietuvos vaisių ir daržovių sektoriaus gamintojų organizacijų veiklos programų strategijoje (toliau – strategija) pateikiamos gairės dėl priemonių ir veiksmų, kuriuos gamintojų organizacijos gali įtraukti į savo veiklos programas, jų vertinimo kriterijai, numatomi rezultatai, nuostatos dėl programos stebėsenos ir vertinimo.

6. Strategija parengta pagal 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas ir panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 922/72, (EEB) Nr. 234/79, (EB) Nr. 1037/2001 ir (EB) Nr. 1234/2007 (OL 2013 L 347, p. 671), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2017 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2017/2393 (OL 2017 L 350, p. 15) (toliau – reglamentas (ES) Nr. 1308/2013), 36 straipsnio 2 dalį ir 2017 m. kovo 13 d. Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) 2017/892, kuriuo nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1308/2013 taikymo vaisių bei daržovių ir perdirbtų vaisių bei daržovių sektoriuose taisyklės (OL 2017 L 138, p. 57) (toliau – reglamentas (ES) 2017/892), 2 straipsnį ir bus taikoma pripažintų vaisių ir daržovių gamintojų organizacijų įgyvendinamoms patvirtintoms veiklos programoms 2018–2023 metais.

II SKYRIUS BŪKLĖS ANALIZĖ

Daržininkystės sektoriaus apžvalga

7. Lietuvoje daržovių plotai 2016 metais sudarė tik apie 0,2 proc. bendrojo žemės ūkio produkcijos gamybai naudojamo ploto. Pareiškėjai deklaravo 5431 ha daržovių. Lyginant su kaimyninėmis šalimis, daržovių plotai žemės ūkio naudmenų struktūroje sudaro nepagrįstai mažą dalį.

8. Žemės ūkyje vykstantys struktūriniai pokyčiai daro betarpišką įtaką daržovių sektoriui. Nors ūkių skaičius per pastaruosius 5 metus nuolat mažėjo (vidutiniškai 3–6 proc. kas metai), tačiau pastebima daržovių plotų didėjimo tendencija – 28 proc. vien per 2015–2016 metų laikotarpį (1 lentelė).

1 lentelė. Daržovių plotai ir augintojai (2015–2016 m.)

Bendro deklaruoto ploto intervalas, ha	2015 m.		2016 m.		Pokytis lyginant su 2015 m., proc.
	Paraiškų skaičius, vnt.	Daržovių plotas, ha	Paraiškų skaičius, vnt.	Daržovių plotas, ha	
≤10	8443	1149,3	8005	1135,95	104
10,01–30	2512	689,14	2314	713,23	112
30,01–50	506	264,37	440	210,78	92
50,01–100	414	546,02	399	956,69	182
Virš 100	312	1878,6	292	2414,78	137
Iš viso Lietuvoje	12187	4527,43	11450	5431,43	128

Šaltinis: ŽŪIKVC pateikta informacija pagal naujausius pasėlių deklaravimo duomenis, 2016 m.

9. Prekinės lauko daržovės daugiausia buvo auginamos ūkiuose, valdančiuose daugiau nei 20 hektarų. Ūkiai iki 10 ha (išskyrus specializuotus daržininkystės ūkius) dažniausiai deklaravo santykinai nedidelius daržovėmis apsodintų laukų plotus, kurių produkciją daugeliu atvejų naudojo savo reikmėms arba nereguliariai tiekė vietinei rinkai. Šie ūkiai didesnės įtakos daržovių rinkai ne-turi. Vidutinis daržovių plotas ūkiuose (daugiau kaip 10 ha segmente) padidėjo nuo 0,9 ha iki 1,25 ha – t. y. 38 proc. Didžiausias vidutinis daržovių plotų augimas yra ūkiuose, kurių bendras deklaruojamas plotas yra nuo 50 iki 100 ha – 1,82 karto (nuo 1,32 ha iki 2,40 ha).

10. Atskiruose Lietuvos regionuose daržoves auginančių ūkių dydžiai bei atskirų augalų plotai labai skiriasi. Ūkiai daugiausia veikia kaip individualios įmonės. Didžioji dalis ūkių augina daržoves kaip papildomų pajamų šaltinį tradiciniame augalininkystės ūkyje. Yra tik kelios dešimtys specializuotų daržininkystės ūkių. Kaip specializuoti daržininkystės ūkiai visų pirma veikia žeminius šiltnamius turintys bei pievagrybius auginantys subjektai.

11. Daugiausia daržovių buvo auginama geriausius dirvožemius turinčiose savivaldybėse: Kėdainių, Šakių, Radviliškio ir kt. Informacija apie didžiausius populiariausių Lietuvoje auginamų daržovių plotus atskirose savivaldybėse pateikta 2 lentelėje.

2 lentelė. Daržovių plotai savivaldybėse, ha (2016 m.)

Rajonas	Kopūstai	Svogūnai	Morkos	Burokėliai
Kėdainių	247,55	107	233,1	41,43
Šiaulių	14,01	117	133,1	2,16
Radviliškio	94,36	25	24,5	22,08
Kelmės	36,54	0,85	60	70,79
Raseinių	12,06	0,14	0,7	0,56
Panevėžio	11,21	197	24,0	12,11
Pasvalio	51,03	16,00	47,6	19,36

Telšių	1,17	0	0,2	93,33
--------	------	---	-----	-------

Šaltinis: ŽŪIKVC informacija

12. Vidutinės pajamos iš vieno daržovių produkcijos hektaro yra daug didesnės, lyginant su tradiciniu augalininkystės ūkiu. Tačiau tuo pat metu šiame sektoriuje yra daug didesnės vidutinės sąnaudos, tenkančios vienam ha daržovių.

13. Daržovių realizacija vykdoma dviem labiausiai paplitusiomis formomis: šviežiam vartojimui arba perdirbimui. Analizuojant 2012–2016 metų laikotarpį supirktų daržovių kiekių realizavimo kanalus, pastebima perdirbimui nukreipiamų daržovių kiekio augimo tendencija (nuo 14,3 proc. 2012 metais iki 27 proc. 2016 metais.). Tuo pat metu stebima daržovių produkcijos natūrine išraiška stabilizavimosi tendencija 2012–2016 metų laikotarpiu (žr. 3 lentelę). Tai rodo, kad nemažai daržovių ūkių yra sukūrę daržovių perdirbimo pajėgumus ir šalia šviežiam vartojimui patiekiamų daržovių rinkai gali pasiūlyti aukštesnės pridėtinės vertės ir ilgesnį vartojimo trukmę turinčių daržovių. Be to, perdirbimo pajėgumus turintys ūkiai natūraliai turi galimybę racionaliau panaudoti žmogiškuosius resursus, sukurti ir išlaikyti didesnę darbuotojų skaičių.

3 lentelė. Daržovių supirkimas šviežiam vartojimui ir perdirbimui

	2012	2013	2014	2015	2016
Daržovės, t iš viso	47445	55641	56299	57394	55722
Šviežiam vartojimui, t	40640	45752	44518	43800	40670
dalis, proc.	85,7	82,2	79,1	76,3	73,0
Perdirbimui, t	6805	9888	11781	13594	15052
dalis, proc.	14,3	17,8	20,9	23,7	27,0

Šaltinis: ŽŪIKVC informacija

14. Taigi, 2012–2016 metų laikotarpiu labiausiai didėjo rinkai tiekiamų burokėlių – 2,1 karto; svogūnų – 10,5 proc.; šviežių salotų – 3,26 karto kiekiai (4 lentelė). Pievagrybių produkcijos realizavimo kiekiai nuo 2013 metų stabilizavosi ir siekė 1,7 tūkst. t per metus.

4 lentelė. Daržovių, pievagrybių supirkimas 2012–2016 m., tūkst. t

	2012	2013	2014	2015	2016
Burokėliai	6,90	10,37	12,01	12,92	14,29
Baltagūžiai kopūstai	11,37	15,29	13,32	13,60	11,98
Agurkai	8,27	6,81	7,89	8,34	9,19
Morkos	8,47	9,84	10,17	11,10	8,86
Svogūnai	5,78	8,33	7,79	6,23	6,32

Pomidorai	4,09	2,36	2,06	2,27	2,20
Salotos	0,36	0,44	0,81	1,07	1,17
Kitos daržovės	2,21	2,21	2,24	1,85	1,71
Daržovių bendras kiekis	47,45	55,64	56,30	57,39	55,72
Pokytis, lyginant su ankstesniais metais	85,3	117,3	101,2	101,9	97,1
Pievagrybiai	1,39	1,71	1,87	1,84	1,74
Pokytis, lyginant su ankstesniais metais	89,1	122,8	109,2	96,7	96,3

Šaltinis: ŽŪIKVC informacija

15. Daržovių pardavimo pajamos 2012–2016 metų laikotarpiu išaugo maždaug 19,3 proc. iki 20,4 mln. eurų. Pievagrybių pardavimo pajamos išaugo atitinkamai 25 proc. iki 1,7 mln. eurų. Didžiausią pajamų dalį daržovių struktūroje generavo lapkotinių salierų pardavimai – 7,7 mln. eurų; burokėliai – 2,2 mln. eurų; pomidorai – 2 mln. eurų (neįvertinus perdirbimui parduotų pomidorų vertės), salotos ir cukinijos po 1,9 mln. eurų (5 lentelė). Didžiausias pardavimo pajamų augimas 2011–2015 metų laikotarpiu nustatytas salotų – 1,8 karto, ridikėlių – 2,1 karto, lapkotinių salierų – 1,1 karto. Mažėjo česnakų auginimo generuojamos pajamos.

5 lentelė Daržovių ir pievagrybių supirkimas 2012–2016 m., tūkst. eurų

	2012	2013	2015	2015	2016
Lapkotiniai salierai	5316,9	5995,9	6478,9	7043,7	7789,2
Burokėliai	2184,4	1836,4	2684,5	2247,2	2253,3
Pomidorai	1989,1	2047,1	2197,7	1987,7	2000,1
Salotos	1026,1	1212,7	1622,9	1775,8	1893,4
Cukinijos	2384,1	1937,9	1421,6	1824,9	1862,7
Ridikėliai	601,3	736,7	1078,1	1204,4	1298,0
Česnakai	1500,7	1184,0	1657,7	1223,2	1156,4
Brokoliai	891,0	869,1	966,9	1022,1	975,1
Iš viso	17086,1	17167,3	19572,2	19618,5	20403,9
Pievagrybiai	1987,5	2370,1	2622,1	2610,9	2483,5

Šaltinis: ŽŪIKVC informacija

Pastaba. Pomidorų ir agurkų pardavimo pajamos apima tik šviežiam vartojimui parduotų produktų vertę.

16. Vaisių ir daržovių rinka pasižymi pardavimo kanalų ir veikėjų įvairove. Ūkininkai savo produkciją realizuoja turgeliuose, pristato didmeninės prekybos tinklams, tiesiai į maisto produktų mažmeninės prekybos tinklus, įskaitant ir mažų kainų tinklus.

17. Lietuvos maisto produktų mažmeninės prekybos sektoriuje, kaip ir visoje Europoje, vyksta koncentracija, įgyvendinami prekybos racionalizavimo procesai. Stiprus konkurencinis spaudimas, ypač tarp maisto mažmeninės prekybos tinklų ir žemų kainų parduotuvių tinklų, sąlygoja santykinai mažas maisto produktų kainas, taip pat ir santykinai žemas daržovių produkcijos supirkimo kainas. Didelė konkurencija maisto mažmeninės prekybos sektoriuje ir žemų kainų parduotuvių tinkluose prekybininkus verčia taikyti įvairias darbo su daržovių tiekėjais strategijas. Nepaisant prekybos tinklų ir mažų kainų parduotuvių tinklų spaudimo, vis plačiau kalbama apie bendras asortimento ir kokybės gerinimo programas, ekologinių produktų ir vietinės kilmės maisto produktų dalies didinimą pardavimuose.

18. Pastaraisiais dešimtmečiais augant dėmesiui gyventojų sveikatai daržovių suvartojimas nežymiai padidėjo ir pagal šį rodiklį Lietuvos vartotojai nežymiai atsilieka nuo išsivysčiusių Vakarų Europos valstybių daržovių suvartojimo lygio (6 lentelė).

6 lentelė. Daržovių suvartojimas, tenkantis vienam gyventojui, kg/m

	Metai					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Daržovės	100	101	101	100	98	99
Bulvės	99	95	93	96	94	94

Šaltinis: Statistikos departamento duomenys

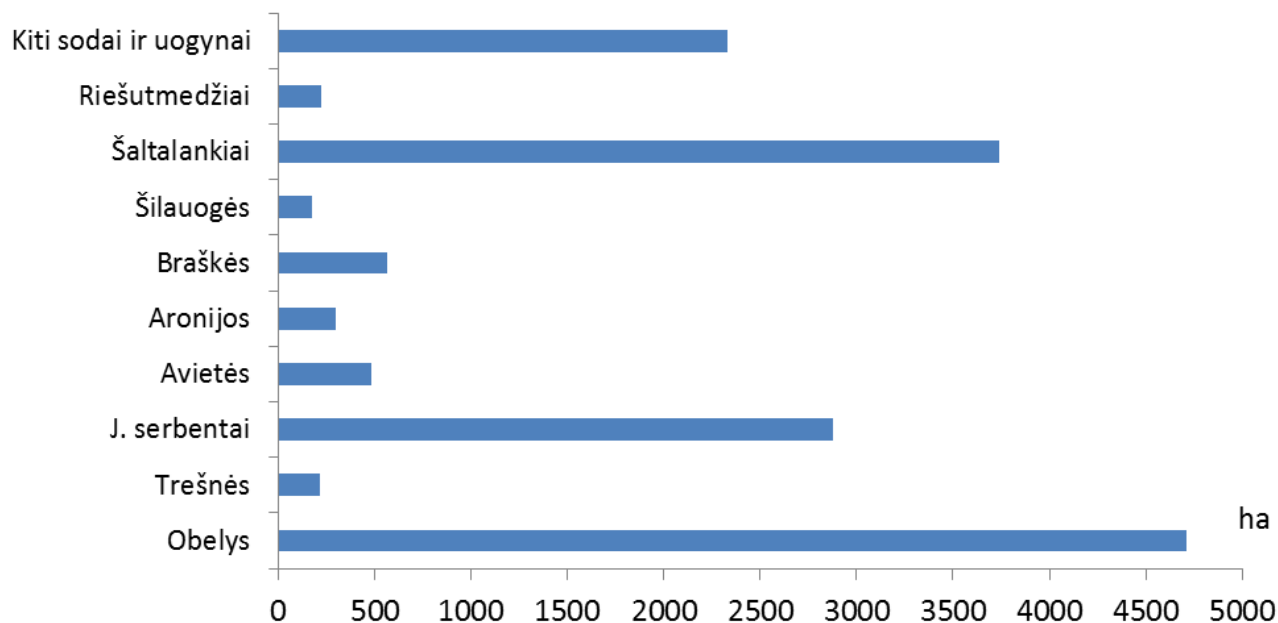
19. Šviežioms daržovėms teikiamas didesnis prioritetas lyginant su jau perdirbtais produktais. Sprendimą pirkti pirmiausia lemia prekės išorinės savybės, šviežumas ir išvaizda. Vyresni vartotojai pirmenybę teikia vietinės kilmės šviežioms daržovėms.

20. Pastaraisiais metais ypač sparčiai auga paruoštų virtuvėje iš karto naudoti produktų rinka. Šis sektorius pasižymi ypač didele dinamika ir naujovių paieška. Tai patvirtina ir daržovių, nukreipiamų perdirbimui, dalies didėjimas pardavimuose.

21. Perdirbtų šaldytų daržovių pardavimai pastaraisiais metais nuolat didėjo. Pagrindiniai klientai yra mažmeninės prekybos maisto produktais tinklai (įskaitant mažų kainų parduotuves) ir tinkliniai klientai, pavyzdžiui, restoranai, valgyklos ir pan.

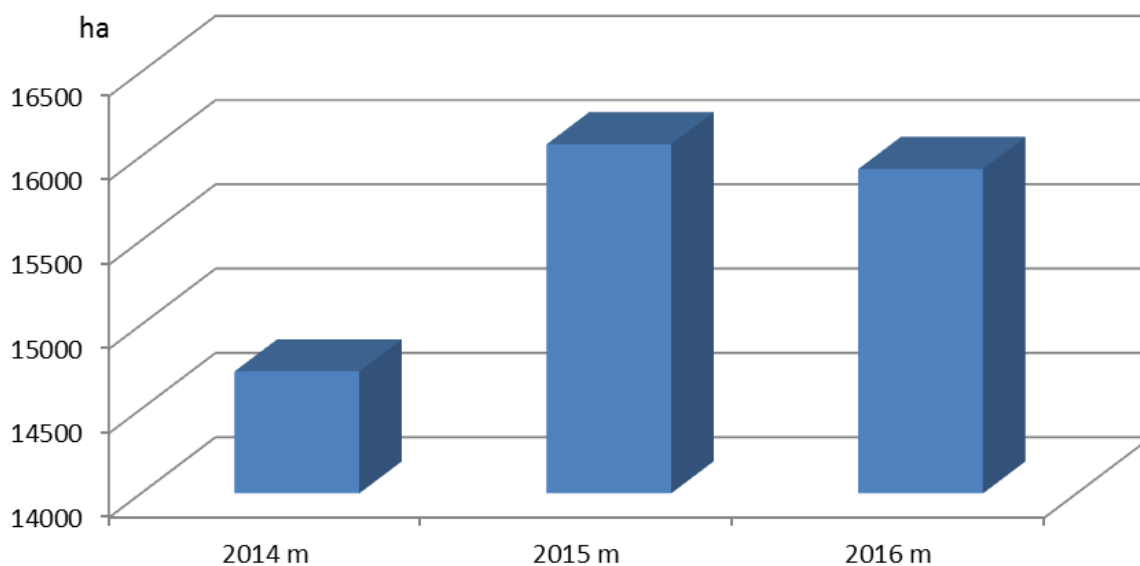
Sodininkystės sektoriaus apžvalga

22. Remiantis pasėlių deklaravimo duomenimis, 2016 m. Lietuvoje sodai ir uogynai užėmė apie 16000 ha. Populiariausias sodo augalas – obelys. Jų auginama 4700 ha, šaltalankių – 3750 ha ir juodųjų serbentų – 2900 ha (1 pav.). Šių trijų augalų bendras plotas sudaro per 70 proc. visų sodų ir uogynų ploto. Kiti taip pat svarbūs tradiciniai Lietuvoje auginami augalai – braškės ir avietės, atitinkamai užimantys 560 ir 480 ha. Pirmajame plačiausiai auginamų sodo augalų dešimtuose taip pat yra šilauogės, riešutmedžiai ir trešnės.

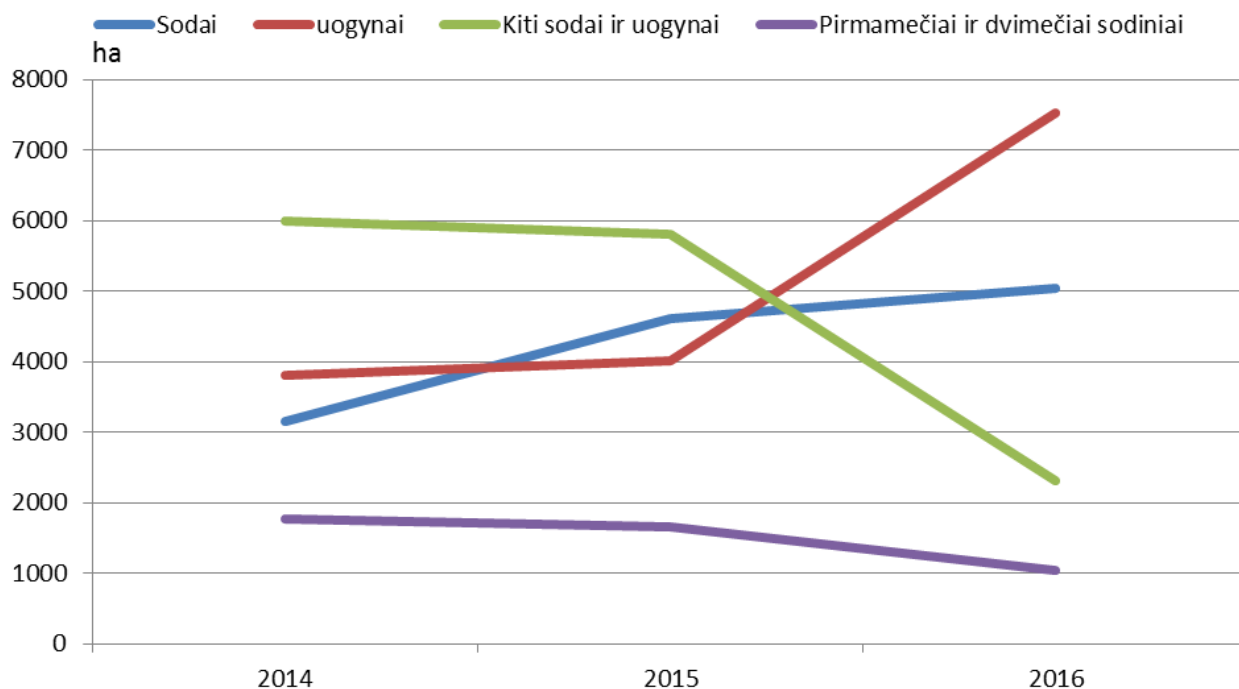
1 pav. Sodo augalų, viršijančių 100 ha plotą, auginimas Lietuvoje ha (2016 m. deklaravimo duomenys).

23. Per pastaruosius trejus metus bendras deklaruotų sodų ir uogynų plotas Lietuvoje padidėjo daugiau kaip 1200 ha (1 ir 2 pav.). Sodinių plotai padidėjo būtent per vienus 2014 metus, kadangi nuo 2015 m. pradėta mokėti susietoji parama, kuri skiriama sodų ir uogynų savininkams. Ši parama neatspindi gamybos, ji skirta ne vien tik gaminantiems prekinę produkciją, todėl į deklaracijas buvo įtraukti visi jau seniai apleisti sodai. Stebint pagrindinių sodo augalų dinamiką, būtent naujai deklaruoti sodai nulėmė bendrą ploto didėjimą 2015 m. (2 pav.)

2 pav. Bendro sodų ir uogynų ploto pokytis 2014–2016 m.

24. Ryškų uogynų ploto šuolį 2016 m. – daugiau negu 3500 ha, lėmė tokio pat dydžio „kitų sodų ir uogynų“ ploto sumažėjimas, kadangi nuo 2016 m. iš šios kategorijos buvo išskirti šaltalankiai ir pradėti deklaruoti atskirai.

3 pav. Sodų ir uogynų ploto pokytis 2014–2016 m., ha (pagal deklaravimo duomenis).

25. Sodininkystė ir uogininkystė Lietuvoje verčiasi apie 1800 žemės ūkio subjektų. Į šį skaičių patenka ir intensyviai prižiūrimi „kiti sodai“. „Kiti sodai“ – tai privatizuoti suirusių specializuotų bendrovių sodai. Didesnių plotų (bent 40-ties augintojų sodai yra nuo 5 iki 87 ha) soduose išauginti vaisiai tiekiami rinkai – į turgus ar perdirbti (7 lentelė).

7 lentelė. Ūkių, deklaravusių sodus, skaičius (> 1 ha).

Sodo plotas ūkyje, ha	Ūkių skaičius, vnt.	Bendras sodų plotas, ha	Dalis nuo viso ploto šalyje, proc.
> 50	13	1 755	39
10–49,9	53	1 085	24
5–9,9	58	410	9
1–4,9	598	1 200	27

Šaltinis: ŽŪIKVC informacija

26. Intensyviai prižiūrimų verslinių sodų plotai sudaro 3105 ha, kuriuos prižiūri 241 ūkininkas ir bendrovė. Lietuvoje labai didelių sodų (daugiau kaip 50 ha) yra dvylika, jie sudaro beveik 5 proc. visų sodininkystės ūkių. Tačiau šių stambiausių sodininkystės ūkių sodai užima net 54 proc. visų šalyje intensyviai prižiūrimų sodų ploto. Pridėjus dar 38 sodininkystės ūkius, kuriuose sodo plotas svyruoja nuo 10 iki 50 ha, išeitų, kad penkiasdešimčiai ūkių tenka 80 proc. visų Lietuvos verslinių sodų (8 lentelė).

8 lentelė. Žemės ūkio subjektų, intensyviai prižiūrinčių sodus ir uogynus, skaičius, vnt.

Sodo ar uogyno plotas ūkyje, ha	Ūkių skaičius	Bendras sodų ar uogynų plotas, ha	Dalis nuo viso ploto šalyje, proc.
Versliniai sodai			
> 50	12	1 668	54

10–49,9	38	811	26
5–9,9	34	240	8
1–4,9	157	361	12
Iš viso ūkių	241		
Versliniai serbentynai			
> 50	17	1 162	39
10–49,9	55	1 119	38
5–9,9	39	332	11
0,5–4,9	201	347	12
Iš viso ūkių	312		
Versliniai braškynai			
>5	9	69	20
2–4,9	29	83	24
0,5–1,9	168	159	46
0,2–0,49	127	36.4	10
Iš viso ūkių	333		
Versliniai avietynai			
>5	1	5,9	3
2–4,9	33	91	40
0,5–1,9	101	100	44
0,2–0,49	98	31	13
Iš viso ūkių	233		

Šaltinis: ŽŪIKVC informacija

27. Serbentų auginimas yra labiausiai mechanizuotas, todėl efektyviausi yra dideli ūkiai, kurie gali pakelti ir laikinas krizes. Panašiai kaip ir obelų soduose, 72 didieji augintojai turi apie 80 proc. visų šalies serbentynų ploto.

28. Auginant braškes ir avietes padidėjo vartotojų reikalavimai kokybei, todėl keitėsi auginimo technologijos: beveik visi didesni uogynai šiuo metu yra laistomi, auginami plėvele dengtose lysvėse, daromos didelės investicijos uogų sezonui paankstinti ir pratęsti. Pagal deklaracijų duomenis, braškes ir avietes augino 566 ūkininkai. Šiame segmente rinka yra nusistovėjusi – lietuviškų uogų paklausa yra kiek didesnė už pasiūlą, todėl kainų šuoliai atskirais sezonais yra mažiau pastebimi negu anksčiau.

29. Didesnių negu 5 ha braškynų ir avietynų yra 10 (9 braškynai ir 1 avietynas). Kadangi uogų auginimu užsiima išimtinai tik ūkininkai, tai didesnių plotų priežiūra ir derliaus skynimas, kur reikia ypač daug sezoninio darbo, šiuo metu tampa problema. Didesni negu 5 ha braškynai sudaro penktadalį visų braškių ploto Lietuvoje, o didžiausią dalį (46 proc.) užima braškynai, kurių plotas ūkyje svyruoja nuo 0,5 iki 1,9 ha. Tokio dydžio ūkių yra net 168, o tai yra daugiau negu pusė visų braškių ūkių.

30. Daugumos avietynų ūkių plotas taip pat svyruoja nuo 0,5 iki 1,9 ha. Tokio dydžio avietynai užima 44 proc. visų šalies avietynų ploto. Panašią ploto dalį užima kiek stambesni, 2,0–4,9 ha aviečių ūkiai, nors jų tėra tik 33.

9 lentelė. Vaisių ir uogų suvartojimas, tenkantis vienam gyventojui, kg/m.

	Metai
--	--------------

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Vaisiai ir uogos	59	58	67	79	79	80

Šaltinis: Statistikos departamento duomenys

III SKYRIUS STRATEGIJOS STIPRYBIŲ, SILPNYBIŲ, GRĖSMIŲ IR GALIMYBIŲ (SSGG) EKONOMINĖ ANALIZĖ

Daržininkystės sektorius

31. Daržininkystės sektoriaus SSGG analizė:

Stiprybės		
1.	Kompetencija ir profesionalumas	Ūkių plėtra pagrįsta šiuolaikinėmis auginimo ir produkcijos paruošimo ir apdorojimo technologijomis. Stambesnių ūkių daržovių augintojai keičiasi patirtimi, kelia kvalifikaciją ne tik šalies mastu, bet ir užsienyje. Intensyviai bendradarbiauja su sodininkystės ir daržininkystės institutu tobulinant veisles, gerinant agrotechniką, augalų apsaugą ir pan. Tai leidžia užtikrinti stabiliai gerą tiekiamos rinkai produkcijos kokybę.
2.	Gera ir pastovi produkcijos kokybė	Ūkiai bendradarbiauja tarpusavyje, keičiasi patirtimi. Daugelis augintojų sertifikuoti kaip NKP (nacionalinės kokybės produktas) ar ekologinės produkcijos augintojai.
3.	Stiprėjanti ūkių specializacija	Tiksliau pritaikomos technologijos, išlaikoma būtina produkcijos įvairovė, taip suformuojant prekybos tinklams reikalingus produkcijos „krepšelius“.
4.	Didėjantys daržininkystės ūkiai	Per 2011–2015 metų laikotarpį vidutinis daržininkystės ūkio dydis išaugo daugiau nei 38 proc. Daugėja specializuotų ir monokultūrinių ūkių.
5.	Daržovių augintojų kooperatyvai ir asociacijos	Stambesni gamintojai jungiasi į kooperatyvus teritoriniu principu. Formuojasi galimybė patiekti rinkai didesnius kiekius įvairesnio asortimento daržovių, taip formuojant santykinai stipresnę augintojų derybinę galią.
Silpnybės		
1.	Silpna rinkodaros sistema	Dauguma ūkių maži, savo produkcijos pardavimus vykdo individualiai, savarankiškai. Nepakankama orientacija į stambesnius prekybos tinklus bei tarptautinę rinką. Nesuformuojamos didesnės vienerūšės produkcijos partijos. Prekybos tinklai turi stipresnę derybinę galią diktuoti produkcijos supirkimo sąlygas.
2.	Mažas ūkių lankstumas	Didelė daržininkystės ūkių pajėgumų įvairovė. Didelė dalis daržovių auginama santykinai mažuose ūkiuose. Maži ir vidutiniai daržininkystės ūkiai neturi pakankamų gamybinių pajėgumų, kad užtikrintų galimybę laiku patiekti rinkai reikiamo kiekio ir reikiamos kokybės produkciją. Dėl fragmentiškos ir nepakankamai išvystytos produkcijos laikymo infrastruktūros, sudėtinga užtikrinti tolygų produkcijos patiekimą per metus (sezoniškumo sušvelninimo būtinumas).

		Nėra realios galimybės pasiūlyti vienerūšės daržininkystės produkcijos kiekių didesniems prekybos tinklams ar užsienio rinkoms.
3.	Didelės darbo ir energijos sąnaudos	Nepasiekiamas reikiamas gamybos masto ekonomijos efektas; derliaus nuėmimas ir apdorojimas nepakankamai mechanizuoti.
4.	Nepakankamas rinkos dalyvių bendradarbiavimas	Santykinai maža augintojų dalis susivienijusi į daržovių augintojų kooperatyvus. Nėra gamintojų organizacijų.
5.	Specializuotų konsultantų ir sisteminių mokymų trūkumas	Profesionalių konsultantų tinklas neišvystytas, mokymai vykdomi atsitiktinėmis temomis. Nėra koordinuojančios institucijos.
Galimybės		
1.	Didėjanti rinkos paklausa	Didėjant gyventojų perkamajai galiai (vidutinio darbo užmokesčio lygio didėjimas šalies mastu), gyventojai renkasi sveikesnį maistą ir didesnę dėmesį skiria šviežių vaisių ir daržovių dalies maisto racione didinimui ir ypač saugiams vietinės kilmės vaisiams ir uogoms.
2.	Parama įsikūrimui ir modernizavimui	ES ir nacionalinė parama inovacijoms ir modernizacijai leidžia kurti naujiems specializuotiems daržininkystės ūkiams, o jau veikiantiems palengvina galimybes įsigyti modernią derliaus ėmimo, apdorojimo, saugojimo bei paruošimo techniką bei įrangą, sukuria prielaidas įdiegti modernias produkcijos rūšiavimo ir pakavimo linijas ūkiuose. Naujos technologijos leidžia mechanizuoti ir (ar) automatizuoti derliaus apdorojimo ir tvarkymo, prekinio paruošimo procesus, leidžia taupyti energetinius resursus. Tai svarbūs veiksniai mažinant gaminamos produkcijos sąnaudas bei didinant rinkai tiekiamos produkcijos konkurencingumą.
3.	Kooperacijos plėtra	Susivieniję augintojai turi galimybę pateikti didesnes homogeniškas vienerūšės kokybės produkcijos partijas. Susivieniję į gamintojų organizacijas turi galimybę gauti ES paramą bendriems investiciniams projektams, stiprinantiems gamintojų pozicijas rinkoje.
5.	Rinkodaros veiklos gerinimas	Bendra ir kryptinga šalies mastu vykdoma rinkodaros politika leidžia aiškiau pozicionuoti daržovių augintojų produkciją Lietuvos ir kaimyninėse rinkose. Darbas su užsienio partneriais gali atverti užsienio rinkas.
Grėsmės		
1.	Tolesnė rinkų globalizacija	Pasirašius laisvos prekybos sutartį (TTIP) su JAV, į Lietuvos rinką gali patekti pigi, kokybiška, taip pat santykinai pigi genetiškai modifikuota produkcija iš JAV ir kitų Amerikos žemyno šalių.
2.	Santykinai žemos daržovių produkcijos rinkos kainos	Daržovių kainos labai priklauso nuo kaimyninės Lenkijos kainų lygio. Lenkijos daržininkai veikia kooperuotai, nemaža dalis susivieniję į gamintojų organizacijas, turi didesnę derybinę galią pirkdami trąšas, pesticidus ir pan. Be to, kainų lygiui tiesioginės

		įtakos turi santykinai mažas vidaus rinkos imlumas ir aštri konkurencija tarptautinėje rinkoje.
3.	Didmeninės prekybos koncentracija	Kitų šalių prekybos tinklų atėjimas į Lietuvos rinką. Tokiuose tinkluose preferencija būtų teikiama kitos šalies analogiškai produkcijai.
4.	Klimato kaitos poveikis	Dažnėjant ilgesniems sausringiems periodams, dažnėjant krušos atvejams, daržovių auginimas tampa labiau rizikingas ir reikalaujantis papildomų investicijų lietinimo sistemoms ar apsaugos nuo krušos tinklams įrengti. Taip didėja gaminamos produkcijos savikaina ir blogėja konkuravimo galimybės.
5.	Kvalifikuotų darbuotojų trūkumas	Esant aukštam emigracijos kaimo vietovėse mastui, didele problema tampa apsirūpinimas kvalifikuotais specialistais bei sezoniniais darbininkais. Darbo jėgos pasiūlos mažėjimas objektyviai didina darbo jėgos kaštų dalį produkcijos savikainoje.
6.	Mažėjanti ES finansavimo perspektyva	Daržininkystės plėtra gali sulėtėti sumažėjus ar nutraukus ES ir nacionalinės paramos schemas (išmokos, investicinė parama ir pan.). Tai gali iš esmės riboti ūkių galimybes įgyvendinti investicinius projektus modernizuojant saugyklas, įsigyjant modernią produktų apdorojimo, saugojimo ir prekinio paruošimo įrangą.

Sodininkystės sektorius

32. Sodininkystės sektoriaus SSGG analizė:

Stiprybės		
1.	Dideli sodininkystės ūkiai	80 proc. visų Lietuvos verslinių sodų sudaro ūkiai, didesni nei 50 ha. Dideli ūkiai pateikia didelius kiekius vienerūšių vaisių ir kol kas gali savarankiškai išsilaikyti rinkoje.
2.	Išvystyta vaisių ir uogų laikymo infrastruktūra	Daugiau nei 25 tūkst. t talpos šiuolaikinių saugyklų, kuriose obuolius galima išlaikyti ištisus metus. Pakankamai šaldiklių uogoms užšaldyti ir laikyti.
3.	Ilgametė patirtis	Dauguma stipriausių sodininkystės ūkių susikūrė buvusių specializuotų sodininkystės ūkių bazėje, išlaikydami infrastruktūrą, specialistus ir techninę bazę. Palaipsniui vyksta sodų, specializuotos technikos ir saugyklų rekonstrukcija. Vadovai ir vadovaujantieji specialistai sukaupė didžiulės patirties, nes dirba sodininkystės versle jau kelis dešimtmečius.
4.	Naudojimasis mokslo pasiekimais	Sodininkystės ūkiai diegia naujas auginimo ir laikymo technologijas, remdamiesi Lietuvos, Lenkijos, Vokietijos ir Olandijos mokslinių įstaigų ir pažangiausių ūkininkų

		rekomendacijomis. Vaisių ir uogų augintojai pakankamai gerai susipažinę ir su kitų ES valstybių pasiekimais sodininkystės sektoriuje.
5.	Aukštas specializacijos lygis	Dažniausiai viename ūkyje arba bendrovėje vyrauja tik vienos genties sodo augalų auginimas (obelys, serbentai arba braškės), todėl galima tiksliau pritaikyti technologijas, paprasčiau apmokyti darbuotojus ir organizuoti priežiūros ir realizacijos darbus.
6.	Sertifikavimas	Daugelyje ūkių vaisių ir uogų auginimas nuolat kontroliuojamas auginimo metu, nes ūkiai sertifikuoti kaip NKP (nacionalinės kokybės produktas) ar ekologinės produkcijos augintojai.
Silpnybės		
1.	Individuali rinkodara	Nesudaromos didesnės partijos vienu metu produkcijos, nes vaisių produkcijos realizaciją kiekvienas ūkis vykdo atskirai, todėl prekybos tinklai diktuoja savo sąlygas.
2.	Nėra augintojų kooperatyvų ar gamintojų organizacijų	Dalinė kooperacija vykdoma per asociacijas, skelbiant konkursus augalų apsaugos produktams pirkti.
3.	Didelė dalis nepaklausių veislių	Lietuvoje sodai yra ilgaamžiai, todėl didelę dalį sodų (apie 30 proc.) sudaro seni su nepaklausiomis veislėmis sodai, kuriuose auginama pigi, perdirbti skirta žaliavinė produkcija.
4.	Prastas vaisių prekinis pateikimas	Dėl žemų kainų ir prekybininkų pageidavimų lietuviški vaisiai parduodami tik antros kokybės klasės, todėl būna prastesnės prekinės išvaizdos ir nerūšiuoti. Kita vertus, ūkiuose beveik nėra prekinio vaisių paruošimo infrastruktūros.
5.	Neįdiegtos tarptautinės kokybės sertifikavimo schemos	Nėra sertifikuotų pagal tarptautinės kokybės schemas (pvz., GLOBALG.A.P) sodininkystės ūkių, todėl yra uždarytos daugelio ES valstybių rinkos.
6.	Sustojusi naujų sodininkystės ūkių plėtra	Nauji sodai plečiami vangiai (nuo 2007 m. kasmet įveisiama ne daugiau kaip po 30 ha sodų), nes reikia ypač daug investicijų, lyginant su kitomis žemės ūkio šakomis, sodams įveisti ir infrastruktūrai sukurti (specializuota technika, saugyklos, rūšiavimo linijos).
7.	Specializuotų konsultantų trūkumas	Oficialių sodininkystės verslo konsultantų Lietuvoje nėra. Konsultuoja tik LAMMC Sodininkystės ir daržininkystės instituto mokslininkai.
Galimybės		
1.	Didėjantis saugių vaisių ir uogų poreikis	Lietuvos gamtinės sąlygos leidžia auginti kokybišką produkciją naudojant daug mažiau cheminių priemonių prieš ligas ir kenkėjus, negu pietiniuose kraštuose, iš kurių produkcija yra įvežama. Todėl vartotojai ieško lietuviškos produkcijos ir yra pasirengę mokėti sąlyginai didesnę kainą.
2.	Dėl vietinės produkcijos stygiaus ir jos paklausos, galima sėkminga sodininkystės plėtra	Naujai įveistų obelių ir kitų sodo augalų produkcija gali būti sėkmingai realizuota vietinėje rinkoje, nedidinant konkurencijos šiuo metu rinkai patiekiamiems vaisiams ir uogoms. Lietuvoje išaugintais desertiniais obuoliais aprūpinama iki 30–35 proc. vietinės rinkos poreikio. Slyvų, trešnių, kriaušių Lietuvos versliniuose soduose beveik neauginama.
3.	ES parama	Galimybės pasinaudoti ES ir nacionaline parama inovacijoms ir

		modernizacijai. Sodininkystės sektorius programiniu laikotarpiu yra remiamas didesniu intensyvumu, nei kitos žemės ūkio šakos.
4.	Galimybė patiekti rinkai kokybiškus vaisius	Įsirengus modernias rūšiavimo linijas ir atsižvelgiant į rinkos poreikius bei prekybos tinklų pardavimo strategiją, yra galimybė greitai patiekti rinkai kokybiškus vaisius.
5.	Galimybė sudaryti didesnes vienaarūšės produkcijos partijas	Naujai veisiamuose soduose vyrauja dvi–trys pagrindinės veislės, todėl yra galimybė sujungti kelių augintojų produkciją ir patiekti didesnes vienaarūšės produkcijos partijas.
6.	Galimybė vystyti vaisių ir uogų eksportą	Plėtoti ne tik žaliavinių vaisių ir uogų eksportą, bet ir, sukoncentravus didesnes partijas vienaarūšės braškių, serbentų, obuolių produkcijos ir išsprendus tinkamą prekinį paruošimą, plėsti eksportą į ES ir Šiaurės Europos šalis.
Grėsmės		
1.	Didelis pradinių investicijų poreikis	Šiuolaikinio obelų ar kriaušių sodo 1 ha įveisimas (sodinamoji medžiaga, špalierių sistema, aptvėrimas ir darbai) kainuoja daugiau nei 20 000 Eur. Nesant tinkamai sureguliuotos paskolų sistemos, tokia padėtis gali sulėtinti sodininkystės plėtrą.
2.	Žemos vaisių kainos	Vaisių ir uogų kainos tiesiogiai priklauso nuo kainų Lenkijoje. Nesvarbu, didelis ar mažas yra lietuviškų obuolių ar serbentų metinis derlius, kainos vietinėje rinkoje yra proporcingos kainoms Lenkijoje, kurioje vaisių ir uogų pasiūla yra didelė, o jų savikaina dėl mažo PVM ir didelio trąšų bei pesticidų asortimento yra maža.
3.	Mažėjančio ES finansavimo perspektyva	Sodininkystės plėtra gali dar labiau komplikotis sumažėjus ar nutraukus ES ar nacionalines paramos schemas.
4.	Siauras pesticidų spektras	Keičiantis gamtinėms sąlygoms ir mažėjant leidžiamų pesticidų spektrui, apsauga nuo ligų ir kenkėjų tampa sudėtingesnė. Kasmet Lietuvoje atsiranda naujų kenkėjų ar padaugėja tradicinių kenkėjų generacijų, didėja ligų pasireišimo intensyvumas. Pesticidų registracija yra komplikauta, nes apsaugos produktų gamintojai nėra suinteresuoti tiekti produktus ir mokėti už jų registraciją nedidelei Lietuvos sodininkystės rinkai.
5.	Besikeičiantis klimatas	Dažnėjant ilgesniems sausringiems periodams, dažnėjant krušos atvejams, vaisių auginimas tampa labiau rizikingas ir reikalaujantis papildomų investicijų lietinimo sistemoms ar apsaugos nuo krušos tinklams įrengti.
6.	Saugyklų trūkumas	Nors esamos vaisių saugyklos yra modernios, tačiau jų yra nepakankamai didesniai nei vidutiniam vaisių derliui saugoti. Derliaus metais per 10 tūkst. t vaisių šalyje yra netinkamai sandėliuojami, todėl trumpiau laikosi arba būna skirti tik perdirbti, todėl sodininkai praranda galimas pajamas.
7.	Griežtėjantys reikalavimai vaisių prekiniam paruošimui ir kokybės sertifikatams	Neišsprendus vaisių ir uogų prekinio paruošimo ir sertifikavimo pagal tarptautines kokybės sistemas, Lietuvos augintojai ne tik negalės plėsti eksporto, bet ir patekti į šalyje veikiančius stambiuosius prekybos tinklus.

IV SKYRIUS

VYSTYMO SI STRATEGINĖS KRYPTYS SODININKYSTĖS IR DARŽININKYSTĖS SEKTORIUOSE

33. Dabartinės padėties situacijos (II skyrius) ir SSGG analizė išryškino sodininkystės ir daržininkystės sektorių vystymosi strategines kryptis – naujų gamintojų organizacijų steigimą ir jų veiklos skatinimą, sektorių konkurencingumo didinimą ir rinkodaros bei gamybos procesų optimizavimą.

34. Gamintojų organizacijos steigimo esmė yra narių gaminamos produkcijos konkurencingumo ir narystės kolektyviniame darinyje patrauklumo didinimas. Ūkių ir gamintojų organizacijų skaičiaus didėjimo skatinimas leis geriau patenkinti augančią produkcijos paklausą, sukurs prielaidas įeiti į eksporto rinkas. Dėl to svarbu suvienyti įvairaus dydžio ūkių ekonomines galimybes, racionaliai pasidalijant produktų gamybą tarp ūkių, kad būtų suformuoti prekybos tinklų reikalaujami kiekiai ir „paklausių krepšelių“ asortimentas. Individualių gamybinių pajėgumų stiprinimas leidžia augintojams planuojant gamybą tolygiau per metus tenkinti prekybos tinklų poreikius bei stiprinti vaisių ir daržovių augintojų derybinę poziciją. Gamintojų organizacijų nariams ypač svarbu pateikti tokios kolektyvinės veiklos ekonominio patrauklumo pagrindimą, kad kiekvienas narys matytų potencialią bendradarbiavimo ekonominę naudą.

35. Sodininkystės ir daržininkystės sektoriaus konkurencines galimybes rinkoje riboja santykinai aukšta gaminamos produkcijos savikaina, kurioje 50–70 proc. gamybos sąnaudų – darbo užmokestis. Lyginant su kaimyninėmis rinkomis, Lietuvos ūkiuose (ypač mažesniuose ir neturinčiuose aiškios specializacijos) santykinai žemas auginimo ir augalų priežiūros mechanizacijos lygis. Būtina taikyti inovatyvios technikos ir technologinių procesų ūkiuose naudojimą, nes tai sukurs prielaidas gamybos išlaidoms mažinti, leis didinti derlingumą, garantuos geresnę ir vienodesnę produkcijos kokybę. Moderni derliaus nuėmimo, augalų priežiūros technika, produkcijos apdorojimo įranga sudarys galimybę ūkininkams per trumpesnę laiką nuimti derlių, išsaugant produkcijos estetiškes ir skonio savybes, prekinę išvaizdą. Šiuolaikinės technikos naudojimas taip pat leis racionaliau panaudoti ūkio darbuotojus, taupys energetinius resursus, sukurs prielaidas mažesnei aplinkos taršai (dėl racionalių ir efektyvesnių trąšų, augalų apsaugos priemonių naudojimo). Naujausių mokslo pasiekimų identifikavimas ir parengimas masiniam diegimui, intensyvi pagalba naujovių diegimo proceso metu sukuria prielaidas augintojams naudoti pažangiausias technologijas. Mokslininkų ir augintojų bendradarbiavimas leidžia inicijuoti naujus tyrimus, o gautus tyrimo rezultatus operatyviai diegti ūkiuose. Tai leidžia mažinti produkcijos savikainą, gerinti derlingumą ir produkcijos kokybę.

36. Formuojantis didesniam specializuotų ūkių kiekiui šalyje, didėjant pasėlių plotų daliai, būtinas kolektyvinio rinkodaros priemonių ir struktūrų kūrimosi palaikymas. Gerinant gamintojų organizacijos rinkodarą galima žymiai padidinti rinkos dalį, paskatinti naujų produktų linijų atsiradimą bei kuriant naujus asortimentus maksimaliai padidinti gamintojų organizacijos pelną.

37. Gamintojų organizacijos savo veiklos programose, kurios visų pirma turi atitikti reglamento

(ES) Nr. 1308/2013 33 straipsnyje nustatytus reikalavimus, pasirenka priemones ir veiksmus, padedančius įgyvendinti nurodytas strategines kryptis.

38. Įvairūs pasirinkti veiksmai papildo vienas kitą, taip užtikrindami strategijos nuoseklumą, ir nekelia konfliktų ar prieštaravimų tarp skirtingų tikslų ar veiksmų, numatytų strategijoje. Taip pat užtikrinamas nuoseklumas ir papildomumas su veiksmais ar priemonėmis, remiamomis iš ES fondų, ypač numatytų 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 1305/2013 **dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1698/2005** (OL 2013 L 347, p. 487), su paskutiniais pakeitimais, padarytais **2017 m. lapkričio 23 d. Komisijos deleguotuoju reglamentu (ES) 2018/162, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1305/2013 I priedas ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1307/2013 II ir III priedai** (OL 2018 L 30, p. 6) (toliau – reglamentas (ES) Nr. 1305/2013).

V SKYRIUS VEIKLOS PROGRAMŲ PRIEMONĖS IR VEIKSMAI

PIRMASIS SKIRSNIS VISŲ ARBA KELIŲ RŪŠIŲ PRIEMONĖMS IR VEIKSMAMS TAIKOMI REIKALAVIMAI

39. Gamintojų organizacijų veiklos programos turi atitikti reglamento (ES) 2017/892 4 straipsnyje nustatytus reikalavimus ir turėti aiškiai apibrėžtus tikslus, būti kolektyvinio pobūdžio, teikiančios naudą visiems gamintojų organizacijų nariams.

40. Jei veiklos programoje numatytos investicijos atskiros gamintojų organizacijos nario valdoje, jos turi būti pagrįstos nurodant, kaip pasirinkta investicija prisidės prie bendrųjų gamintojų organizacijos veiklos programos tikslų įgyvendinimo.

41. Veiklos programose turi būti numatyti du ar daugiau tikslų, nurodytų reglamento (ES) Nr. 1308/2013 33 straipsnio 1 dalyje arba 152 straipsnio 1 dalies c punkte. Kiekviena priemonė turi atitikti bent vieną nurodytą tikslą.

42. Veiklos programose turi būti numatyti du ar daugiau aplinkosaugos veiksmų arba jiems skiriama ne mažiau nei 10 proc. veiklos programos išlaidų, kaip nurodyta reglamento (ES) Nr. 1308/2013 33 straipsnio 5 dalyje. Aplinkosaugos veiksmai ir priemonės yra nurodyti Lietuvos nacionalinėje aplinkosaugos veiksmų programoje, kuri yra pateikiama strategijos priede.

43. Veiklos programoms finansuoti, gamintojų organizacija įsteigia veiklos fondą, finansuojamą iš savo narių ir (arba) pačios gamintojų organizacijos įnašų bei ES finansinės pagalbos, kuri negali viršyti 50 proc. arba, kaip tai numatyta reglamento (ES) Nr. 1308/2013 34 straipsnio 3 dalyje, 60 proc. faktinių veiklos programos išlaidų, tačiau negali būti didesnė nei 4,1 proc. gamintojų organizacijos parduodamos

produkcijos vertės. Šis procentinis dydis gali būti padidintas iki 4,6 proc., jeigu suma, viršijanti 4,1 proc., naudojama tik krizių prevencijos ir valdymo priemonėms.

44. Siekiant užtikrinti veiklos programoje vykdomų priemonių balansą nustatomos šios maksimalios atskirų priemonių ir veiksmų rūšių procentinės dalys veiklos fonde:

- 44.1. gamybos planavimas – iki 70 proc.;
- 44.2. produktų kokybės gerinimas – iki 70 proc.;
- 44.3. produktų pardavimų skatinimas ir komercinės vertės didinimas – iki 50 proc.;
- 44.4. tyrimai ir eksperimentinė gamyba – iki 30 proc.;
- 44.5. mokymas ir konsultavimas – iki 30 proc.;
- 44.6. krizių prevencija ir valdymas – iki 30 proc.

45. Siekiant atskirti pagalbą ir išvengti dvigubo finansavimo, gamintojų organizacijų veiklos programose, parengtose ir patvirtintose pagal reglamento (ES) Nr. 1308/2013, 2017 m. kovo 13 d. Komisijos deleguotojo reglamento (ES) 2017/891, kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1308/2013 papildomas nuostatomis dėl vaisių bei daržovių ir perdirbtų vaisių bei daržovių sektorių, Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1306/2013 papildomas nuostatomis dėl tuose sektoriuose taikytinų nuobaudų ir iš dalies keičiamas Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 543/2011 (OL 2017 L 138, p. 4) (toliau – reglamentas (ES) 2017/891), ir reglamento (ES) 2017/892 reikalavimus, numatytos išlaidos negali būti finansuojamos iš Kaimo plėtros programos (toliau – KPP) pagal **reglamentą (ES) Nr. 1305/2013**, kitų ES fondų ir kitų viešųjų lėšų. Ši sąlyga netaikoma aplinkos apsaugos ir klimato priemonėms, įtrauktoms į KPP.

ANTRASIS SKIRSNIS

VEIKLOS PROGRAMŲ PRIEMONĖS IR VEIKSMAI, JŲ TIKSLAI IR VEIKLOS RODIKLIAI

46. Gamintojų organizacija, rengdama savo veiklos programas, gali pasirinkti tinkamiausias priemones ir veiksmus, kurie bus įgyvendinami pagal pasirinktas priemones. Įgyvendinusi pasirinktus veiksmus, gamintojų organizacija pateikia informaciją apie pasiektus veiklos rodiklius ir tikslus.

47. Visų veiklos programų bendrieji tikslai yra:

- gerinti gamintojų organizacijų konkurencingumą;
- didinti gamintojų organizacijų patrauklumą tarp gamintojų.

48. Šių tikslų vertinimo rodikliai yra:

- numatomas parduodamos produkcijos vertės pokytis, Eur;
- gamintojų organizacijų narių skaičiaus pokytis, vnt;
- gamintojų organizacijų ploto, kuriame gamintojų organizacijų nariai augina vaisius ir daržoves, pokytis, ha.

49. Veiklos programų specialieji tikslai ir rodikliai nustatomi kiekvienos veiksmų rūšies priemonėms ir veiksams atskirai.

Gamybos planavimas

50. Šia veiksmų rūšimi siekiama vystyti gamybos planavimą, siekiant suderinti pasiūlą su paklausa, atsižvelgiant į sezonines tendencijas. Gamintojų organizacija turi vykdyti efektyvų trumpalaikį ir ilgalaikį gamybos planavimą, kad visų gamintojų organizacijos narių tiekiami rinkai produktai atitiktų rinkos poreikius, būtų užtikrintas tiekimo reguliarumas ir tiekimo sutarčių įgyvendinimas tiek produktų kokybės, tiek kiekio požiūriu. Tinkamas ir gerai apgalvotas gamybos planavimas yra būtinas norint sustiprinti tiekėjo ir pirkėjo sąsają, taip pat padidinti rinkos dalį ir optimizuoti gamybos sąnaudas.

51. Veiksmų rūšies specialieji tikslai:

51.1. optimizuoti gamybos sąnaudas;

51.2. sustiprinti gamintojų organizacijų galias rinkoje, tiekiant rinkos paklausą atitinkančią produkciją kokybės ir kiekio požiūriu.

52. Veiksmų rūšies įgyvendinimo efektyvumas yra tikrinamas lyginant parduotų produktų vertę ir apimtį prieš ir po jos įgyvendinimo.

53. Veiksmai, kurie gali būti įtraukti į veiklos programas:

53.1. investicijos į ilgalaikį turtą:

53.1.1. kompiuterinė technika ir programinė įranga;

53.1.2. daugiamečių augalų (krūmai, medeliai, daugiamečiai sodinukai, išskyrus braškių daigus) įsigijimas ir jų įveisimas (stulpeliai, svarmenys, virvės, uždangalai, apsaugantys medžių kamienus) atsižvelgiant į rinkos poreikius, įskaitant naujų veislių įsigijimą;

53.1.3. dirvos gerinimo, sėjos, sodinimo, priežiūros, laistymo ir derliaus nuėmimo technika ir įranga;

53.1.4. krovininė transportavimo technika vidiniam produktų pervežimui;

53.1.5. modernios auginimo sistemos, tokios kaip žemi / aukšti foliniai tuneliai ir priemonės jiems montuoti, hidrofoninės sistemos, jų priedai ir įrengimas;

53.1.6. įrenginiai, skatinantys ar pristabdantys vaisių ir daržovių brandimą, ir jų montavimas (pvz.: agropilvelė, šiaudai, įrenginiai, skirti etilui tiekti);

53.1.7. neapstatytos žemės pirkimas, kai pirkti žemę būtina, kad būtų galima atlikti veiklos programoje numatytą investiciją;

53.2. kiti veiksmai:

53.2.1. kompiuterizuotos duomenų bazės produktų atsekamumui užtikrinti ir gamybos duomenų registravimo programinė įranga, diegimas, licencijų įsigijimas;

53.2.2. gamintojų organizacijos darbuotojų / narių mokymas, susijęs su kompiuterizuotų duomenų bazių ir konkrečių sistemų naudojimu;

53.2.3. išlaidos personalui, kontroliuojančiam ir koordinuojančiam sėjos ir sodinimo grafikus, vykdančiam pirminę augalų ir derliaus nuėmimo kontrolę siekiant, kad produktai atitiktų rinkos ir vartotojų reikalavimus;

53.2.4. išlaidos personalui, koordinuojančiam gamybos planavimą, derliaus saugojimą ir patiekimą rinkai.

54. Įnašo rodikliai: išlaidos, Eur.

55. Produktyvumo rodikliai:

55.1. įgyvendinant priemones ir veiksmus dalyvaujančių ūkių skaičius;

55.2. bendra investicijų vertė, Eur.

56. Rezultato rodikliai:

56.1. parduodamos produkcijos kiekio pokytis, t;

56.2. parduodamos produkcijos vieneto vertės pokytis, Eur/kg.

Produktų kokybės gerinimas

57. Šia veiksmų rūšimi siekiama išlaikyti ar gerinti produktų kokybę, taip pat ir mažinti kokybės reikalavimų neatitinkančių produktų dalį.

58. Sistemingas kokybės kontrolės ir kokybės užtikrinimo priemonių taikymas leidžia pasiekti produktų kokybę, atitinkančią vartotojų ir rinkos reikalavimus, tokiu būdu gerinant gamintojų organizacijų produktų reputaciją tiek rinkoje, tiek tarp vartotojų.

59. Kokybės kontrolės proceso metu gautą informaciją perduodant gamintojų organizacijų nariams būtų sumažintas iš rinkos išimamų dėl nepatenkinamos kokybės produktų kiekis ir taip potencialiai padidintos gamintojų organizacijų pajamos.

60. Veiksmų rūšies specialieji tikslai:

60.1. optimizuoti gamybos sąnaudas;

60.2. padidinti produktų komercinę vertę;

60.3. padidinti vartotojų pasitenkinimą gamintojų organizacijų teikiamomis paslaugomis, tiekiamais produktais;

60.4. sustiprinti gamintojų organizacijų galias rinkoje, tiekiant rinkos poreikius atitinkančius produktus.

61. Veiksmų rūšies įgyvendinimo efektyvumas tikrinamas lyginant parduotų produktų kiekį, kuris atitinka kokybės reikalavimus, prieš ir po veiklos programos įgyvendinimo.

62. Veiksmai, kurie gali būti įtraukti į veiklos programas:

62.1. investicijos į ilgalaikį turtą:

62.1.1. rūšiavimo ir pakavimo technika ir įranga;

62.1.2. produkcijos saugyklų, sandėliavimo patalpų rekonstrukcija, kapitalinis remontas ar statyba;

62.1.3. produkcijos saugyklų, sandėliavimo patalpų šaldymo, reguliuojamo klimato ir kondicionavimo sistemos;

62.1.4. papildoma sunkvežimių įranga, skirta transporto priemonėms su šaldymo patalpa arba transporto priemonėms, turinčioms reguliuojamą klimato sistemą;

62.1.5. konteineriai produktų trumpalaikiam sandėliavimui ir transportavimui, transporterių sistemos sandėlių darbui automatizuoti, kita sandėliavimo įranga;

62.1.6. mobiliosios ir stacionariosios svarstyklės ir laboratorijos;

62.1.7. apsaugos priemonės nuo krušos, šalnų ir kitų derliaus sugadinimo reiškinių.

62.2. Kiti veiksmai:

62.2.1. gamintojų organizacijų vidaus kokybės sistemų sukūrimas ir produktų sertifikavimas, jų sertifikatų išlaikymas ir auditas, siekiant išlaikyti kokybės standartus atitinkančius sertifikatų reikalavimus;

62.2.2. mėginių ėmimas ir laboratoriniai tyrimai siekiant stebėti kenksmingųjų medžiagų liekanas;

62.2.3. vandens mėginių ėmimas ir tikrinimas, taip pat ir produktų gamybos ir valymo proceso metu;

62.2.4. naujų ekologinių produktų linijų kūrimas;

62.2.5. išlaidos personalui, vykdančiam stebėseną ir teikiančiam konsultacijas apie gamybą, derliaus nuėmimą, patikras, saugojimą ir kokybę.

63. Įnašo rodikliai: išlaidos, Eur.

64. Produktyvumo rodikliai:

64.1. įgyvendinant priemones ir veiksmus dalyvaujančių ūkių skaičius;

64.2. bendra investicijų vertė, Eur.

65. Rezultato rodikliai:

65.1. parduodamos produkcijos kiekio pokytis, t;

65.2. numatomas poveikis gamybos sąnaudoms, Eur/kg.

Produktų pardavimų skatinimas ir komercinės vertės didinimas

66. Šia veiksmų rūšimi siekiama plėsti produktų rinkodarą ir padidinti gamintojų organizacijų produktų atpažįstamumą.

67. Vykdam rinkos tyrimus ir poreikio analizę, skatinant naujų produktų gamybos linijų atsiradimą formuojamas platesnis produktų asortimentas ir taip plečiama rinka gamintojų organizacijų narių produkcijai. Vykdam gamintojų organizacijų produktų rinkodarą, didinama gamintojų organizacijų produkcijos komercinė vertė, didėja gamintojų organizacijų gyvybingumas, taip pat ir pelnas augintojams.

68. Padidinus vartotojų žinias apie vaisių ir daržovių vartojimo teigiamą poveikį sveikatai, gamintojų organizacijos gali paskatinti vaisių, daržovių vartojimą ir padidinti gamintojų organizacijų produktų paklausą.

69. Veiksmų rūšies specialusis tikslas – padidinti gamintojų organizacijų rinkos dalį.

70. Veiksmų rūšies įgyvendinimo efektyvumas tikrinamas lyginant parduotų produktų kiekį prieš ir po veiklos programos įgyvendinimo.

71. Veiksmai, kurie gali būti įtraukti į veiklos programas:

71.1. investicijos į ilgalaikį turtą:

71.1.1. valymo, plovimo, pjaustymo, lupimo, skutimo, apipjaustymo, kauliukų išėmimo, lukštenimo ir džiovinimo technika ir įranga;

71.1.2. pakavimo ir rūšiavimo įranga, skirta inovatyvių ir didesnės pridėtinės vertės produktų kūrimui;

71.1.3. etikečių gamybos, svėrimo ir produktų vienodumą užtikrinanti įranga, leidžianti sumažinti iš rinkos grąžinamų produktų kiekį;

71.2. kiti veiksmai:

71.2.1. produktų pardavimų skatinimas, įskaitant pristatymus ar degustacijas parduotuvėse ir bendradarbiavimą su prekybos tinklais, kad produktas būtų įvardytas kaip gamintojų organizacijos produkcija;

71.2.2. gamintojų organizacijų prekės ženklų registravimas, jų populiarinimas ir žinomumo didinimas;

71.2.3. dalyvavimo parodose, mugėse, kituose renginiuose išlaidos (pvz.: dalyvio mokesčiai, standai, bukletai, degustacijos ir kt.);

71.2.4. naujų produktų kūrimas;

71.2.5. duomenų bazių sistemų kūrimas, siekiant koordinuoti pasiūlą ir produktų pardavimus;

71.2.6. rinkodaros strategijų, skirtų gamintojų organizacijų produktams, parengimas ir diegimas, įskaitant išlaidas personalui (pvz.: rinkodaros tyrimų atlikimas, tarp jų vartotojų apklausos, dalyvavimas parodose, kokybės ženklų populiarinimas);

71.2.7. ryšio ir informacinės technologijos, kurios leistų pradėti ir vystyti internetinius pardavimus, įskaitant ir programinę įrangą, kuri aptarnautų internetinių pardavimų sistemą.

72. Įnašo rodikliai: išlaidos, Eur.

73. Produktyvumo rodikliai:

73.1. įgyvendinant priemones ir veiksmus dalyvaujančių ūkių skaičius;

73.2. bendra investicijų vertė, Eur;

73.3. taikomų veiksmų skaičius.

74. Rezultato rodikliai: bendras parduodamos produkcijos vertės padidėjimas, Eur.

Tyrimai ir eksperimentinė gamyba

75. Šia veiksmų rūšimi siekiama diferencijuoti gamintojų organizacijų pardavimus atsižvelgiant į rinkos poreikius gerinant esamas arba kuriant naujas produktų linijas ar technologijas.

76. Įgyvendinami mokslinių tyrimų ar eksperimentinės gamybos projektai reikalingi tam, kad paskatintų naujų produktų gamybą, naujų veislių ar auginimo metodų naudojimą, tokiu būdu didinant gamintojų organizacijų konkurencingumą ir galimybes patekti į naujas rinkas.

77. Veiksmų rūšies specialieji tikslai:

77.1. padidinti gamintojų organizacijų rinkos dalį;

77.2. užtikrinti produktų gamybos atitiktį rinkos poreikiams tiek kiekiu, tiek kokybės atžvilgiu;

77.3. padidinti gamintojų organizacijų vidutinę produkcijos vertę;

77.4. tiekti rinkai naujus arba alternatyvius produktus, kurių anksčiau rinkoje nebuvo arba buvo nepakankamas kiekis.

78. Veiksmų rūšies įgyvendinimo efektyvumas tikrinamas lyginant parduotų produktų kiekį prieš ir po veiklos programos įgyvendinimo.

79. Veiksmai, kurie gali būti įtraukti į veiklos programas:

79.1. investicijos į ilgalaikį turtą:

79.1.1. priemonės, reikalingos moksliniams tyrimams ir eksperimentiniams gamybos bandymams atlikti;

79.2. kiti veiksmai:

79.2.1. mokslinių bandymų atlikimas siekiant išsiaiškinti, ar įmanoma auginti ar įvesti į rinką naujus vaisių ir daržovių gaminius;

79.2.2. naujų geresnių vaisių ir daržovių sandėliavimo metodų parengimas;

79.2.3. eksperimentinių vaisių ir daržovių gamybos metodų išbandymas;

79.2.4. naujų technologijų parengimas, kurių tikslas – pagerinti įrangą, naudojamą gamyboje, sandėliuojant ar ruošiant vaisius ir daržoves parduoti;

79.2.5. naujų produktų rinkos tyrimas, įskaitant degustacijas ir klientų požiūrį į naujus produktus;

79.2.6. išlaidos personalui, vykdančiam stebėseną ir teikiančiam konsultacijas apie naujų produktų vystymą, auginimą ir kokybę.

80. Įnašo rodikliai: išlaidos, Eur.

81. Produktyvumo rodikliai:

81.1. įgyvendinant priemones ir veiksmus dalyvaujančių ūkių skaičius;

81.2. projektų skaičius.

82. Rezultato rodikliai: naujų technologijų, procesų ir (arba) produktų, sukurtų ar įdiegtų nuo veiklos programos pradžios, skaičius.

Mokymas ir konsultavimas

83. Šia veiksmų rūšimi siekiama apmokyti gamintojų organizacijų narius ir darbuotojus.

84. Vienas iš gamintojų organizacijų sėkmingos veiklos pagrindų yra apmokyti profesionalūs darbuotojai ir gamintojų organizacijų nariai. Taigi, mokymai ir konsultavimas padidintų gamintojų organizacijų narių žinias apie naujausias sektoriaus tendencijas ir technologijas, taip prisidedant prie gamintojų organizacijų konkurencingumo rinkoje.

85. Veiksmų rūšies specialusis tikslas – padidinti gamintojų organizacijų narių ir darbuotojų žinias apie gamintojų organizacijos produktų gamybą ir rinkodarą.

86. Veiksmų rūšies įgyvendinimo efektyvumas tikrinamas pagal žmonių, baigusių mokymo kursus, ir konsultavimo paslaugomis besinaudojančių ūkių skaičių.

87. Veiksmai, kurie gali būti įtraukti į veiklos programas:

87.1. mokymų kursų organizavimas (pvz.: užsiėmimų vedimo išlaidos, dalyvavimo užsiėmimuose, kuriuos organizuoja kitas juridinis subjektas, išlaidos, iš jų išlaidos maistui, transportui ir apgyvendinimui);

87.2. gerosios praktikos sklaida ir pasikeitimas patirtimi (vizitai į kitas gamintojų organizacijas, lauko dienos ir pan.);

87.3. mokymo vietų įrengimas arba patalpų, tinkamų specifiniams mokymams, nuoma;

87.4. mokymo kursai gamintojų organizacijų nariams ir darbuotojams apie kokybės užtikrinimą, augalų apsaugos produktų valdymą, derliaus nuėmimo būdus, gamybos planavimą ir rizikos valdymą, IT įgūdžius, reikalingus veiklos programai įgyvendinti arba administruoti.

88. Įnašo rodikliai: išlaidos, Eur.

89. Produktyvumo rodikliai: dalyvių mokymo dienų skaičius.

90. Rezultato rodikliai:

90.1. mokymus baigusių žmonių skaičius;

90.2. konsultavimo paslaugomis pasinaudojusių ūkių skaičius.

Krizių prevencija ir valdymas

91. Šia veiksmų rūšimi siekiama sušvelninti ar pašalinti krizinės situacijos padarinius vaisių ir daržovių sektoriuje.

92. Tam, kad gamintojų organizacijos galėtų išvengti ar laiku susidoroti su laikinomis sektoriaus krizinėmis situacijomis, reikalingi ne tik veiksmai, kurie padeda išvengti krizinių situacijų ar padeda jas įveikti, bet turi būti imamasi ir prevencinių priemonių.

93. Veiksmų rūšies specialieji tikslai:

93.1. stabilizuoti gamintojų kainas ir sumažinti pajamų svyravimus;

93.2. apmokyti krizių valdymo gamintojų organizacijų narius ir personalą;

93.3. sukurti draudimo sistemą.

94. Veiksmai, kurie gali būti įtraukti į veiklos programas:

94.1. produktų pašalinimas iš rinkos;

94.2. produktų pardavimų skatinimas ir viešinimo kampanijos rinkos sutrikdymo atveju;

94.3. krizių prevencijos ir valdymo veiklos mokymai, įskaitant netikėtų produktų specifikacijų pasikeitimus, pokyčius rinkose, jų poreikių tyrimą;

94.4. derliaus draudimas nuo nuostolių, patirtų dėl stichinių nelaimių, nepalankių klimatinės sąlygų arba dėl gyvūnų ar augalų ligų arba kenkėjų antplūdžių.

95. Įnašo rodikliai: išlaidos, Eur.

96. Produktyvumo rodikliai:

96.1. taikomų priemonių ar veiksmų skaičius;

96.2. įgyvendinant priemones ar veiksmus dalyvaujančių ūkių skaičius.

97. Rezultato rodikliai:

97.1. bendras iš rinkos pašalintų produktų kiekis, t;

97.2. mokymus baigusią žmonių skaičius;

97.3. konsultavimo paslaugomis pasinaudojusių ūkių skaičius;

97.4. bendra apdraustos rizikos vertė, Eur.

VI SKYRIUS

STRATEGIJOS IR VEIKLOS PROGRAMŲ STEBĖSENA IR VERTINIMAS

98. Strategijos stebėseną ir vertinimą per veiklos programas vykdo Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija.

99. Strategijos stebėseną vykdoma nuolat, siekiant įvertinti veiklos programų tikslų įgyvendinimo pažangą. Stebėseną atliekama naudojantis gamintojų organizacijų teikiamose metinėse ataskaitose nurodyta informacija.

100. Strategijos vertinimas vykdomas siekiant nustatyti bendrųjų strategijos tikslų įgyvendinimo pažangą. Vertinimas atliekamas remiantis veiklos programų stebėsenos ir vertinimo rezultatais, nurodytais gamintojų organizacijų pateiktose metinėse ataskaitose.

101. Veiklos programų administravimą vykdo Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Agentūra).

102. Gamintojų organizacijų veiklos programų priemonių ir veiksmų ir juose nustatytų veiklos tikslų rezultatų ir rodiklių stebėseną ir vertinimą gamintojų organizacijos ir Agentūra atlieka laikydamosi reglamento (ES) 2017/891 56 ir 57 straipsnių nuostatų.

103. Gamintojų organizacijų veiklos programų veiksmingumas bus stebimas remiantis metinėse ataskaitose pateikta informacija, atsižvelgiant į:

103.1. parduodamos produkcijos vertės pokytį;

103.2. gamintojų organizacijų rinkos dalies pokytį;

103.3. gamintojų organizacijų narių skaičiaus pokytį.

104. Gamintojų organizacijos kiekvienais metais Agentūrai teikia metines savo veiklos programų įgyvendinimo ataskaitas laikydamosi Komisijos įgyvendinamojo reglamento (ES) 2017/892 21 straipsnyje nustatytų reikalavimų.

105. Veiklos programos vertinimas pateikiamas kaip priešpaskutinių veiklos programos įgyvendinimo metų metinė ataskaita, nurodant, kiek pavyko pasiekti programoje nustatytus tikslus. Ataskaitoje taip pat nurodomi sėkmingą ar nesėkmingą programos įgyvendinimą lėmę veiksniai ir kaip į juos atsižvelgta įgyvendinamoje programoje arba bus atsižvelgta kitoje veiklos programoje.

Lietuvos vaisių ir daržovių sektoriaus
gamintojų organizacijų veiklos programų
strategijos priedas

LIETUVOS NACIONALINĖ APLINKOSAUGOS VEIKSMŲ PROGRAMA

I SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Įgyvendinant 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas ir panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 922/72, (EEB) Nr. 234/79, (EB) Nr. 1037/2001 ir (EB) Nr. 1234/2007, (OL 2013 L 347, p. 671), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2017 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 2017/2393 (OL 2017 L 350, p. 15) (toliau – reglamentas (ES) Nr. 1308/2013), 36 straipsnio 1 dalį, valstybės narės, kurios turi pripažintų gamintojų organizacijų, privalo parengti nacionalines aplinkosaugos veiksmų programas (toliau – aplinkosaugos veiksmų programa), nustatančias bendrąsias sąlygas aplinkosaugos veiksams, tinkamiems paramai pagal veiklos programas, kurias įgyvendina pripažintos vaisių ir daržovių sektoriaus gamintojų organizacijos.

2. Įgyvendinant 2017 m. kovo 13 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentą (ES) Nr. 2017/892, kuriuo nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1308/2013 taikymo vaisių bei daržovių ir perdirbtų vaisių bei daržovių sektoriuose taisyklės (OL 2017 L 138, p. 57) (toliau –

reglamentas (ES) 2017/892), 3 straipsnio 1 dalį, aplinkosaugos veiksmų programoje nustatomas nebaigtinis aplinkosaugos veiksmų ir su jais susijusių sąlygų, taikytinų valstybėje narėje, sąrašas, nurodant šią su kiekvienu aplinkosaugos veiksmu susijusią informaciją:

- a) veiksmo pagrindimas remiantis jo poveikiu aplinkai;
- b) konkretūs susiję įsipareigojimai.

3. Pagal reglamento (ES) Nr. 1308/2013 33 straipsnio 5 dalies nuostatas, iš gamintojų organizacijų reikalaujama, kad:

- a) veiklos programose būtų numatyti du ar daugiau aplinkosaugos veiksmų; arba
- b) ne mažiau nei 10 proc. išlaidų pagal veiklos programas būtų skiriama aplinkosaugos veiksams.

4. Jeigu ne mažiau nei 80 proc. gamintojų organizacijos gamintojų narių turi vieną ar daugiau 2014–2020 Lietuvos kaimo plėtros programoje (KPP) numatytų su agrarine aplinkosauga susijusių vienodų įsipareigojimų arba gamina produktus, sertifikuotus pagal Nacionalinę žemės ūkio ir maisto kokybės sistemą pagamintų produktų pripažinimo taisyklės, patvirtintas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2007 m. lapkričio 29 d. įsakymu Nr. 3D-524 „Dėl Nacionalinės žemės ūkio ir maisto produktų kokybės sistemos“, tuomet kiekvienas iš šių įsipareigojimų laikomas aplinkosaugos veiksmu, kaip nurodyta 3 punkto a papunktyje.

II SKYRIUS

ESAMA APLINKOSAUGINĖ SITUACIJA IR TIKSLAI

5. **Vandens kokybė** Lietuvos upėse per pastarąjį dešimtmetį labai pagerėjo, tačiau Kuršių marios, Baltijos jūros priekrantė, apie du trečdalius Lietuvos upių ir apie trečdalį ežerų dar neatitinka geros vandens būklės reikalavimų. Geros būklės vandens telkinių dalis pagal Bendrosios vandenų direktyvos kriterijus 2012 m. sudarė 54 proc.

6. Lietuvoje daugumos požeminio vandens baseinų ir telkinių kiekybinė ir cheminė būklė yra gana gera. Nors regioniniu mastu azoto ir fosforo junginių koncentracijos neviršija geriamojo vandens kokybės reikalavimų, tačiau urbanizuotose teritorijose ir intensyvios žemdirbystės plotuose pastebimas pasklidusios taršos poveikis. Lietuvos paviršiniuose ir požeminiuose vandenyse nitratų koncentracija yra viena iš žemiausių ES. Azoto balansas žemės ūkio paskirties žemėje 2009–2012 m. buvo teigiamas ir siekė 13,5 kgN/ha/per metus (ES-28 vidurkis – apie 47 kgN/ha/per metus). Per tą patį laikotarpį bendras fosforo balansas žemės ūkio paskirties žemėje buvo neigiamas. Šiuo laikotarpiu iš dirvožemio per metus vidutiniškai buvo „išnešama“ apie 0,5 kgP/ha. Lietuvoje ir toliau išlieka poreikis investuoti į priemones, susijusias su taršos vandenyse mažinimu.

7. Siekiant geros vandens telkinių būklės įgyvendinant 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą Nr. 2000/60/EB, nustatančią Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus (OL 2000 L 327, p. 1), su paskutiniais pakeitimais padarytais 2014 m. spalio 30 d. Komisijos direktyva

2014/101/ES (OL 2014 L 311, p. 32), Jūrų politikos pagrindų direktyvą, taip pat 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/128/EB, nustatančią Bendrijos veiksmų pagrindus siekiant tausiojo pesticidų naudojimo (OL 2009 L 309, p. 71), su paskutiniais pakeitimais padarytais 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 652/2014 (OL 2014 L 189, p. 1) (toliau – direktyva 2009/128/EB), ir 1991 m. gruodžio 12 d. Tarybos direktyvą dėl vandenių apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių Nr. 91/676/EEB (OL 1991 L 375, p. 1), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2008 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1137/2008 (OL 2008 L 311, p. 1), 2014–2020 m. programiniu laikotarpiu svarbu tęsti 2007–2013 m. pradėtas programas, tokias kaip rizikos vandens telkinių būklės gerinimo, vandens telkinių apsaugos nuo taršos ir dirvos erozijos ariamojoje žemėje, melioracijos griovių tvarkymo ir kt.

8. **Dirvožemio kokybė** Lietuvoje prastėja dėl natūralių ar ūkinės veiklos skatinamų natūralių procesų, didėjančios dirvožemio antropogeninės fizinės ir cheminės taršos. Pagrindinės spręstinos problemos – mažėjanti dirvožemio organinė medžiaga, pasklidoji (išsklaidytoji) dirvožemio tarša, dirvožemio erozija ir dirvožemio praradimas šlaituose bei teritorijose, kuriose vystosi paviršinio karsto procesas. Pastaraisiais metais stebimi Lietuvos dirvožemių degradacijos požymiai: dirvos sparčiai rūgštėja (ypač Žemaitijoje), ariamajame sluoksnyje mažėja augalams reikalingų maisto medžiagų, humuso, intensyvėja dirvožemio erozijos procesai. Javai pasėlių struktūroje sudaro per didelę dalį, o daugiamečių žolių, kurios yra svarbus humuso šaltinis, dalis pasėlių struktūroje labai sumažėjo. Minėti pasėlių struktūros pokyčiai, sėjomainų atsisakymas turi neigiamos įtakos dirvožemio agrocheminėms, fizikinėms ir biologinėms savybėms.

9. Žemės ūkio ir miškininkystės indėlis į **klimato kaitos** mažinimą yra susijęs su atsinaujinančios energijos gamyba. Lietuvoje atsinaujinančių išteklių dalis bendroje energijos sąnaudoje 2007–2011 m. padidėjo nuo 16,7 iki 20,3 proc. Nacionalinėje atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategijoje iki 2020 m. numatyta šią dalį padidinti iki 23 proc. Žemės ūkis ir miškininkystė įneša didžiausią indėlį į atsinaujinančią energetiką. Iš žemės ūkio ir miško biomasės buvo pagaminama didžioji dalis atsinaujinančios energijos (90,9 proc. – 2012 m.). Svarbiausią indėlį į atsinaujinančios energijos gamybą įneša miškininkystė – 82,8 proc. (vidutiniškai ES-28 – 47,2 proc.), o žemės ūkis – 8,1 proc. (vidutiniškai ES-28 – 9,7 proc.).

10. Žemės ūkio veikla didina atmosferos šiluminę taršą – didėjanti išmetamųjų **šiltnamio efektą sukeliančių dujų** (ŠESD) koncentracija stiprina natūralų šiltnamio efektą ir daro lemiamą įtaką vidutinės pasaulinės oro temperatūros kilimui. Žemės ūkio produktų gamybos procesuose susidaranti ŠESD yra antras pagal svarbą atmosferos šiluminės taršos šaltinis Lietuvoje. Šiltnamio efektą sukeliančių dujų dalis, išskiriama iš žemės ūkio (proc. nuo visos emisijos, neatsižvelgiant į pasėlių ir pievų įtaką), Lietuvoje 2012 m. sudarė 23,4 proc., tuo tarpu vidutiniškai ES-28 – 10,3 proc. Be to, per 2007–2012 m. žemės ūkyje išmetamų ŠESD kiekis sumažėjo 7,1 proc., kai ES-28 – sumažėjo vidutiniškai 4,3 proc. 2012 m.,

lyginant su 2010 m., išaugo bendras (įskaitant pasėlių ir pievų įtaką) ŠESD iš žemės ūkio išmetimas, tačiau sumažėjo jo dalis bendroje šalies ŠESD struktūroje.

11. Atsižvelgiant į esamą situaciją, Nacionalinėje programoje nustatytais veiksmais yra siekiama įgyvendinti Bendrosios Sąjungos veiksmų programos aplinkosaugos srityje programos (7-oji aplinkosaugos veiksmų programa) tikslus:

- saugoti, tausoti ir puoselėti Sąjungos gamtinį kapitalą;
- pasiekti, kad Sąjungos ekonomika taptų efektyviai išteklius naudojančia, žaliaja ir konkurencinga mažą anglies dioksido kiekį išskiriančia ekonomika;
- apsaugoti Sąjungos piliečius nuo neigiamo su aplinka susijusio spaudimo ir rizikos sveikatai bei gerovei;
- Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos (KPP) bendrąjį tikslą – klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos.

12. Visi aplinkosaugos veiksmai, nurodyti aplinkosaugos veiksmų programoje, turi atitikti reikalavimus, nurodytus 2017 m. kovo 13 d. reglamento (ES) 2017/891, kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1308/2013 papildomas nuostatomis dėl vaisių bei daržovių ir perdirbtų vaisių bei daržovių sektorių, Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1306/2013 papildomas nuostatomis dėl tuose sektoriuose taikytinų nuobaudų ir iš dalies keičiamas Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 543/2011 (OL 2017 L 138, p. 4) (toliau – reglamentas (ES) 2017/891), 31 straipsnyje ir Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) Nr. 2017/892 3 straipsnyje.

III SKYRIUS

BENDROSIOS APLINKOSAUGOS VEIKSMŲ SĄLYGOS

13. Aplinkosaugos veiksmai, įtraukti į gamintojų organizacijų veiklos programas, turi:

13.1. atitikti reikalavimus dėl agrarinės aplinkosaugos ir klimato išmokų, nurodytus 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 1305/2013 dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1698/2005 (OL 2013 L 347, p. 487), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2017 m. lapkričio 23 d. Komisijos deleguotuoju reglamentu (ES) 2018/162, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1305/2013 I priedas ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1307/2013 II ir III priedai (OL 2018 L 30, p. 6) (toliau – reglamentas (ES) Nr. 1305/2013), 28 straipsnio 3 dalyje, ir atitinkamai viršyti:

a) privalomuosius standartus, nustatytus pagal 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 1306/2013 dėl bendros žemės ūkio politikos finansavimo, valdymo ir stebėsenos, kuriuo panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 352/78, (EB) Nr. 165/94, (EB) Nr. 2799/98, (EB) Nr. 814/2000, (EB) Nr. 1290/2005 ir (EB) Nr. 485/2008 (OL 2013 L 347, p. 549), su

paskutiniais pakeitimais, padarytais 2017 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2017/2393 (OL 2017 L 350, p. 15), VI antraštinės dalies I skyrių;

b) būtiniausius trąšų ir augalų apsaugos produktų naudojimo reikalavimus, nustatytus nacionaliniuose teisės aktuose;

c) kitus nacionaliniuose teisės aktuose nustatytus privalomuosius aplinkos apsaugos reikalavimus;

13.2. atitikti šios aplinkosaugos veiksmų programos nuostatas;

13.3. papildyti ir būti suderinami su kitais aplinkosaugos veiksmais, įgyvendinamais pagal veiklos programą, ir prireikus – su agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimais, remiamais pagal KPP, kuriuos įgyvendina gamintojų organizacijos nariai.

14. Kai veiklos programoje numatoma galimybė derinti įvairius aplinkosaugos veiksmus ir (arba) kai aplinkosaugos veiksmai, atrinkti pagal veiklos programą, gali būti derinami su agrarinės aplinkosaugos priemonėmis, remiamomis pagal KPP, paramos lygiu turi būti atsižvelgiama į konkrečias negautas pajamas. Pagal KPP remiami veiksmai ar programos negali būti įtraukiami į aplinkosaugos veiksmų programos aplinkosaugos veiksmus ir nėra tinkami paramai gauti.

15. Parama aplinkosaugos veiksams, atrinktiems pagal veiklos programą, ir skirta padengti papildomoms išlaidoms ir prarastoms pajamoms, atsirandančioms dėl veiksmų, gali būti pakeista, jei bus pakeisti atitinkami baziniai rodikliai (pvz., standartai, kuriuos turi viršyti aplinkosaugos įsipareigojimai).

16. Veiksmo trukmė turi būti pakankama norint pasiekti aplinkosaugai palankų poveikį. Jeigu aplinkosaugos veiksmų programoje numatyti aplinkosaugos veiksmai (išskyrus investicijas), panašūs į KPP numatytus agrarinės aplinkosaugos veiksmus (pvz., veiksmai, kurių trukmė labai veikia jų veiksmingumą, t. y. laukiamos naudos aplinkai pasiekimą), turėtų būti taikoma tokia pat trukmė, kaip ir atitinkamo agrarinės aplinkosaugos veiksmo atveju. Jei veiklos programos trukmė yra trumpesnė (t. y. 3 ar 4 metai), nei minėta trukmė, gamintojų organizacija privalo tęsti aplinkosaugos veiksmą kitoje veiklos programoje.

17. Veiksmai gali būti vykdomi gamintojų organizacijos lygiu arba individualiose valdose.

18. Jei gamintojų organizacijos narys palieka gamintojų organizaciją, investicija arba jos likutinė vertė turi būti susigrąžinta, jei nusidėvėjimo laikotarpis dar nepasibaigęs.

19. Gamintojų organizacijos gamintojų narių augalų auginimo būdai turi atitikti reikalavimus, nustatytus nacionaliniuose teisės aktuose, kuriais įgyvendinamas direktyvos 2009/128/EB III priedas. Veiksmai dėl integruotosios kenkėjų kontrolės praktikos taikymo nurodyti šios aplinkosaugos veiksmų programos 23.1 ir 23.2 papunkčiuose.

IV SKYRIUS

BAIGTINIS APLINKOSAUGOS VEIKSMŲ SĄRAŠAS

20. Siekiant klimato kaitos švelninimo tikslo vykdomi šie veiksmai:

20.1. *energijos vartojimo efektyvumo didinimas ir CO₂ emisijos mažinimas:*

20.1.1. veiksmo pagrindimas:

20.1.1.1 kogeneracija – tuo pat metu gaminama elektros (arba mechaninė) energija ir naudinga šiluma iš to paties pirminio energijos šaltinio. Taikant tą pačią kuro rūšį dviem skirtingiems tikslams, ši sistema užtikrina efektyvesnę pirminės energijos panaudojimą ir akivaizdžiai veikia iškastinio kuro naudojimą. Jis ypač gali būti naudojamas gamybos procesuose, kai elektros energija ir šiluma naudojama beveik vienu metu;

20.1.1.2. šilumos nuostoliai gali atsirasti dėl pažeistos šiltnamio dangos. Tokiu atveju reikia daugiau kuro, kad vegetacijos laikotarpiu augalai galėtų gauti optimalią temperatūrą. Du pagrindiniai būdai, mažinantys šilumos nuostolius šiltnamiuose, taip pat energijos naudojimo ir CO₂ išmetimo, susijusių su šiltnamio šildymu, yra šiltnamio dangų keitimas įrengiant didesnę šiluminę izoliaciją arba šilumos ekranus. Remiantis tyrimais, priklausomai nuo įrengto šiluminio ekrano tipo ir medžiagos, žiemos mėnesiais šilumos nuostoliai gali būti sumažinti 30–60 proc.;

20.1.1.3. išmetamo CO₂ kiekį galima sumažinti pakeičiant esamą šildymo įrangą nauja efektyvesne arba sistemomis, kuriose naudojamas švaresnis kuras (pvz., keičiant dyzeliną į dujas);

20.1.2. įsipareigojimai:

20.1.2.1. kogeneracinių sistemų įsigijimas, montavimas ir projektavimas;

20.1.2.2. įrengtų kogeneracinių sistemų techninė priežiūra ir naudojimas pagal paskirtį per visą naujos įrangos / statinių nusidėvėjimo laikotarpį (mažiausiai 5 metus);

20.1.2.3. naujų termoekranų, didesnės šilumos izoliacijos medžiagų įsigijimas ir montavimas šiltnamiuose, grybų auginimo ar pakavimo patalpose ir kitose gamybinėse patalpose;

20.1.2.4. naujos šildymo įrangos ar sistemų įsigijimas;

20.1.3. tinkamos išlaidos – išlaidos, susijusios su investicijomis į naujos įrangos / konstrukcijų ar sistemų įsigijimą, montavimą ir projektavimą;

20.1.4. jei investicijos pakeičiamos, pakeistų investicijų likutinė vertė:

a) pridedama prie gamintojų organizacijos veiklos fondo; arba

b) atimama iš pakeitimo išlaidų;

20.1.5. veiksmai, kuriems buvo teikta parama pagal 20.1 papunktį, negali būti įtraukiami ir negali būti tinkami gauti paramą pagal 20.2 papunktį;

20.2. *atsinaujinančios energijos vartojimo didinimas:*

20.2.1. veiksmo pagrindimas – atsinaujinančių energijos šaltinių, o ne įprastinių (neatsinaujinančių) energijos šaltinių naudojimas yra viena iš pagrindinių tvarios kaimo plėtros sąlygų. Vaisių ir daržovių (ypač po dangą) auginimas sunaudoja daug energijos, todėl reikalingi veiksmai, siekiant pakeisti esamą energetinę įrangą, naudojančią iškastinį kurą, į atsinaujinančius energijos šaltinius naudojančią įrangą;

20.2.2. įsipareigojimai:

20.2.2.1. atsinaujinančios energijos šaltinius naudojančių šildymo sistemų įsigijimas, montavimas ir projektavimas;

20.2.2.2. įrengtų naujų šildymo sistemų techninė priežiūra ir naudojimas pagal paskirtį per visą naujos įrangos nusidėvėjimo laikotarpį (mažiausiai 5 metus). Tai yra privalomas reikalavimas ir už tai parama neteikiama;

20.2.3. tinkamos išlaidos – išlaidos, susijusios su investicijomis į naujos įrangos / konstrukcijų ar sistemų įsigijimą, montavimą ir projektavimą (vėjo jėginių, saulės kolektorių, geoterminių sistemų);

20.2.4. jei investicijos pakeičiamos, pakeistų investicijų likutinė vertė:

a) pridedama prie gamintojų organizacijos veiklos fondo; arba

b) atimama iš pakeitimo išlaidų;

20.2.5. veiksmai, kuriems buvo teikta parama pagal 20.2 papunktį, negali būti įtraukiami ir negali būti tinkami gauti paramą pagal 20.1 papunktį.

21. Siekiant saugoti, tausoti ir puoselėti Sąjungos gamtinį kapitalą vykdomi šie veiksmai:

21.1. *lietaus vandens surinkimas ir jo panaudojimas drėkinimo sistemose:*

21.1.1. veiksmo pagrindimas:

21.1.1.1. efektyvus vandens išteklių naudojimas yra viena iš tvarios žemės ūkio ekosistemos sąlygų, todėl reikia skatinti veiksmus, kuriais sumažinamas požeminio ir paviršinio vandens kiekis, naudojamas drėkinant auginamus augalus;

21.1.1.2. augalų auginimas šiltnamiuose ar kitose dengtose struktūrose reikalauja didelio vandens kiekio, taigi reikalingos investicijos į įrangą ir konstrukcijas, leidžiančias surinkti lietaus vandenį nuo šiltnamių stogų ir panaudoti šį vandenį auginamiems augalams drėkinti, taip pat ir į įrenginius, skirtus uždaro drėkinimo sistemoms sukurti (*įranga laistymo vandeniui surinkti, valyti ir saugoti, vandens kokybės analizei, siekiant patikrinti maistinių medžiagų koncentraciją, ir antriam vandens panaudojimui*);

21.1.2. įsipareigojimai:

21.1.2.1. įrangos ir įrenginių, skirtų lietaus vandeniui nuo šiltnamių stogų surinkti ir jam panaudoti šiltnamiuose auginamiems augalams drėkinti, įsigijimas ir įrengimas / montavimas;

21.1.2.2. įrangos, skirtos uždaro drėkinimo sistemai sukurti, įsigijimas ir įrengimas / montavimas;

21.1.2.3. abiem atvejais paramos gavėjas turi užtikrinti įrengtų drėkinimo sistemų techninę priežiūrą ir naudojimą pagal paskirtį per visą naujos įrangos nusidėvėjimo laikotarpį (mažiausiai 5 metus). Tai yra privalomas reikalavimas ir už tai parama neteikiama;

21.1.2.4. investicijos negali leisti padidinti drėkinamo ploto. Numatomas vandens naudojimo sumažinimas bus ex ante vertinamas pagal technines specifikacijas; numatomas vandens naudojimo

sumažinimas turi būti bent 5 proc. Jeigu pagal technines specifikacijas neįmanoma patikrinti ex-ante, vandens naudojimo sumažinimas turi būti patikrintas ex-post;

21.1.3. tinkamos išlaidos – išlaidos, susijusios su investicijomis į naujos įrangos / konstrukcijų ar sistemų įsigijimą, montavimą ir projektavimą;

21.1.4. jei investicijos pakeičiamos, pakeistų investicijų likutinė vertė:

a) pridedama prie gamintojų organizacijos veiklos fondo; arba

b) atimama iš pakeitimo išlaidų;

21.2. *tausus vandens naudojimas augalų drėkinimui:*

21.2.1. veiksmo pagrindimas – lauko daržovėms auginti dažniausiai naudojamos drėkinimo sistemos, purškiančios vandenį auginamų augalų plote. Toks vandens išteklių naudojimas yra neefektyvus, nes karšto oro sąlygomis dalis vandens nespėja susigerti į dirvožemį ir išgaruoja. Todėl reikalingas didelis vandens kiekis, kad būtų užtikrinta optimali drėgmė, būtina augalų vegetacijai. Be to, augalų auginimas ir tręšimas dengtose struktūrose reikalauja didelio vandens kiekio; todėl reikalingi veiksmai, skirti pakeisti esamą drėkinimo įrangą į mažiau vandens suvartojančią įrangą;

21.2.2. įsipareigojimai:

21.2.2.1. naujų vandenį taupančių drėkinimo sistemų įsigijimas ir įrengimas, pakeičiant senas sistemas;

21.2.2.2. naujos įrangos, mažinančios vandens naudojimą esamose drėkinimo sistemose, įsigijimas ir įrengimas / montavimas;

21.2.2.3. įrengtų drėkinimo sistemų ir įrangos techninė priežiūra ir naudojimas pagal paskirtį per visą naujos įrangos nusidėvėjimo laikotarpį (mažiausiai 5 metus). Tai yra privalomas reikalavimas ir už tai parama neteikiama;

21.2.2.4. investicijos negali leisti padidinti drėkinamo ploto. Numatomas vandens naudojimo sumažinimas bus ex ante vertinamas pagal technines specifikacijas; numatomas vandens naudojimo sumažinimas turi būti bent 5 proc. Jeigu pagal technines specifikacijas neįmanoma patikrinti ex-ante, vandens naudojimo sumažinimas turi būti patikrintas ex-post;

21.2.3. tinkamos išlaidos – išlaidos, susijusios su investicijomis į naujos įrangos ar sistemų įsigijimą, montavimą ir projektavimą;

21.2.4. jei investicijos pakeičiamos, pakeistų investicijų likutinė vertė:

a) pridedama prie gamintojų organizacijos veiklos fondo; arba

b) atimama iš pakeitimo išlaidų;

21.3. *vaisių ir daržovių plovimo vandens antrinis panaudojimas:*

21.3.1. veiksmo pagrindimas – vaisių ir daržovių plovimo procese ruošiant juos pardavimui naudojama daug vandens; veiksmai, skirti vandeniui saugoti, valyti, dezinfekuoti ir pakartotinai panaudoti daržovėms plauti arba drėkinti, gali padėti sumažinti vandens sunaudojimą;

21.3.2. įsipareigojimai:

21.3.2.1. vandens, skirto vaisiams ir daržovėms plauti, surinkimo, saugojimo, dezinfekavimo ir antrinio panaudojimo įrangos ir įrenginių įsigijimas ir įrengimas / montavimas;

21.3.2.2. įrengtų naujų sistemų ir įrangos techninė priežiūra ir naudojimas pagal paskirtį per visą įrangos nusidėvėjimo laikotarpį (mažiausiai 5 metus). Tai yra privalomas reikalavimas ir už tai parama neteikiama;

21.3.2.3. investicijos negali leisti padidinti drėkinamo ploto. Numatomas vandens naudojimo sumažinimas bus ex ante vertinamas pagal technines specifikacijas; numatomas vandens naudojimo sumažinimas turi būti bent 5 proc. Jeigu pagal technines specifikacijas neįmanoma patikrinti ex-ante, vandens naudojimo sumažinimas turi būti patikrintas ex-post;

21.3.3. tinkamos išlaidos – išlaidos, susijusios su investicijomis į naujos įrangos ar sistemų įsigijimą, montavimą ir projektavimą;

21.3.4. jei investicijos pakeičiamos, pakeistų investicijų likutinė vertė:

a) pridedama prie gamintojų organizacijos veiklos fondo; arba

b) atimama iš pakeitimo išlaidų;

21.4. *dirvožemio derlingumo saugojimas ir erozijos mažinimas:*

21.4.1. veiksmo pagrindimas – erozijos pavojų galima sušvelninti taikant tinkamas žemės naudojimo technologijas, tokias kaip dirvožemio geros būklės palaikymas, tarpueilių mulčiavimas organiniu mulčiu auginant vaisius ir daržoves. Norint taikyti tokius auginimo būdus, reikia specialios įrangos ir mechanizmų, kurių naudojimas neturi neigiamos įtakos dirvožemio struktūrai ir būklei. Mulčiavimas yra vienas iš naudingiausių veiksnių, didinančių organinių medžiagų kiekį dirvožemyje ir palaikantis gyvybingumą dirvožemyje, padedantis sumažinti dirvožemio drėgmės praradimą;

21.4.2. įsipareigojimai:

21.4.2.1. specializuotų mašinų ir įrangos, skirtos dirvožemio gerai būklei, viršijančiai privalomuosius reikalavimus, nustatytus nacionalinės teisės aktuose, palaikyti, įsigijimas;

21.4.2.2. mašinų ir įrangos techninė priežiūra ir naudojimas pagal paskirtį mažiausiai 5 metus;

21.4.3. tinkamos išlaidos – išlaidos, susijusios su naujų specializuotų mašinų ar įrangos, skirtos dirvožemio gerai būklei palaikyti (mulčiavimo mašinos, šakų smulkintuvai ir kt.), įsigijimu.

22. Siekiant, kad Sąjungos ekonomika taptų efektyviai išteklius naudojančia, žaliaja ir konkurencinga mažą anglies dioksido kiekį išskiriančia ekonomika, vykdomi šie veiksmai:

22.1. *kompostavimo sistemų diegimas:*

22.1.1. veiksmo pagrindimas:

22.1.1.1. kompostavimas yra organinių medžiagų skilimo procesas, atliekamas aerobiniais mikroorganizmais. Šio proceso rezultatas yra kompostas, kuris gali būti naudojamas dirvožemiui praturtinti organinėmis medžiagomis;

22.1.1.2. kai kurie ekologiški šalutiniai produktai ir liekanos, susidarančios daržininkystės ir sodininkystės ūkiuose, gali būti naudojami kompostui gaminti (pažeisti arba neatitinkantys standartų vaisiai ir daržovės, pjuvenos, augalų auginimo atliekos ir t. t.);

22.1.1.3. kompostavimo sistemoms plėtoti reikia investicijų – paruošti vietą ir įsigyti tinkamos įrangos;

22.1.2. įsipareigojimai:

22.1.2.1. įrangos ir įrenginių, reikalingų organinių atliekų kompostavimo sistemoms įrengti, įsigijimas ir įrengimas. Įdiegtos kompostavimo sistemos pajėgumai turi būti proporcingi organinių likučių ir šalutinių produktų kiekiui, kurį išgauna gamintojų organizacija arba jos nariai;

22.1.2.2. įrengtų naujų kompostavimo sistemų techninė priežiūra ir naudojimas pagal paskirtį mažiausiai 5 metus;

22.1.2.3. pagaminto komposto pardavimas arba panaudojimas gamintojų organizacijos narių ūkiuose;

22.1.3. tinkamos išlaidos – išlaidos, susijusios su kompostavimo sistemų projektų ir įrenginių, skirtų kompostavimo sistemoms įrengti, įskaitant medžiagas ir įrenginius, skirtus požeminio vandens ir dirvožemio apsaugai nuo teršalų patekimo, įsigijimu ir įrengimu / montavimu;

22.2. *atliekų mažinimas:*

22.2.1. veiksmo pagrindimas:

22.2.1.1. norint padidinti augalų, auginamų po dangą, derlių, jie yra mulčiuojami baltu polietilenu ir surišami sintetinė rišamąja medžiaga, kuri biologiškai nesusiskaido ir kasmet susidaro daug atliekų. Todėl būtina skatinti biologiškai skaidomų medžiagų naudojimą tiek mulčiavimui, tiek rišimui, kurią auginimo sezono pabaigoje galima kompostuoti kartu su augalų liekanomis;

22.2.1.2. kiekvienais metais lauko ir šiltnamio augalų auginimo sezono pabaigoje susidaro didelis kiekis atliekų, kurias sudaro augalinės liekanos ir (arba) mineralinė vata, naudojama kaip augalų substratas. Po to augintojai turi dar kartą naudoti mineralinę vatą arba ją perdirbti. Siekiant sumažinti atliekų kiekį auginimo sezono pabaigoje, mineralinės vatos substratas šiltnamiuose turėtų būti pakeistas biologiškai skaidžiu substratu (pvz., kokoso ar medienos plaušu);

22.2.1.3. abi paminėtos technologijos gali prisidėti prie su vaisių ir daržovių gamyba susijusių atliekų mažinimo;

22.2.2. įsipareigojimai:

22.2.2.1. bioskaidžios mulčiavimo polietileninės dangos ir rišamųjų medžiagų įsigijimas;

22.2.2.2. bioskaidaus augalų auginimo substrato įsigijimas;

22.2.3. tinkamos išlaidos – išlaidos, susijusios su biologiškai skaidomo mulčiavimo polietileno, biologiškai skaidžios rišamosios medžiagos ir biologiškai skaidaus substrato įsigijimu. Parama teikiama tik skirtumui tarp biologiškai skaidžių medžiagų kainos ir standartinės medžiagos kainos kompensuoti;

22.2.4. mažiausia veiksmo trukmė yra 5 metai. Jei veiklos programa yra trumpesnė nei 5 metai, įsipareigojimas pratęsiamas kitoje veiklos programoje iki nustatyto 5 metų termino pabaigos.

23. Siekiant apsaugoti Sąjungos piliečius nuo neigiamo su aplinka susijusio spaudimo ir rizikos sveikatai bei gerovei vykdomi šie veiksmai:

23.1. *augalų apsaugos priemonių naudojimo optimizavimas:*

23.1.1. veiksmo pagrindimas:

23.1.1.1 atskirais konvencinio vaisių ir daržovių auginimo etapais gali būti naudojami biologiniai augalų apsaugos produktai ir medžiagos (pvz., feromonai ir feromonų spąstai ir (arba) dozatoriai) arba kenkėjų natūralūs priešai (pvz., vabzdžiai, kenkėjų parazitai) kenkėjams valdyti ar naikinti, vietoj cheminių augalų apsaugos produktų. Cheminių augalų apsaugos priemonių naudojimo ribojimas padeda sumažinti neigiamo poveikio aplinkai riziką;

23.1.1.2. ankstyvas augalų apsaugos medžiagų naudojimas yra svarbus elementas kovojant su augalų kenkėjais ir ligomis. Netinkama arba nelaiku intervencija sukelia problemų, tokių kaip neteisingas augalų apdorojimas ir naudingų vabzdžių bei mikroorganizmų populiacijos mažinimas, tai taip pat yra našta aplinkai. Be to, aplinkos sąlygų kontrolė yra labai svarbi prognozuojant įvairių kenkėjų ir ligų, kurios infekuoja vaisius ir daržoves, buvimą ir vystymąsi tiek gamybos metu, tiek po derliaus nuėmimo;

23.1.1.3. pesticidai, purškiami ant augalų, nešami vėjo, gali paveikti gretimame sklype augančius augalus. Siekiant to išvengti ir sumažinti purškiamo skysčio kiekį, būtina tobulinti purškimo metodus;

23.1.1.4. tai gali būti padaryta pakeičiant seną purškimo įrangą ar jos komponentus (pvz., purkštukus) naujais, efektyvesniais, mažiau paveikiančiais gretimų sklypų aplinką, taip sumažinant vandens ir augalų apsaugos produktų naudojimą;

23.1.2. įsipareigojimai:

23.1.2.1. biologinių augalų apsaugos produktų ir priemonių ir (arba) kenkėjų natūralių priešų įsigijimas ir naudojimas pagal paskirtį (feromonai, feromoniniai spąstai, vabzdžiai ir kt.);

23.1.2.2. produktų, medžiagų ir įrangos, reikalingos sprendimų priėmimo sistemai (įskaitant prognozavimo sistemas, meteorologines stoteles ir reikiamą programinę įrangą) sukurti, įsigijimas ir įrengimas, siekiant optimizuoti augalų apsaugos produktų purškimą;

23.1.2.3. naujų, aplinkai nekenksmingų augalų apsaugos purškimo priemonių ir jų komponentų įsigijimas (keičiant senas purškimo priemones);

23.1.2.4. naujos purškimo įrangos arba jos komponentų, pakeičiančių esamą, kurios naudojimas turi teigiamą poveikį aplinkai, įsigijimas. Senos įrangos pakeitimas nauja įranga su tokiais pat techninėmis specifikacijomis negalimas;

23.1.3. tinkamos išlaidos – išlaidos, susijusios su biologinių augalų apsaugos produktų ir priemonių ir (arba) kenkėjų natūralių priešų, feromonų, feromoninių spąstų, vabzdžių, prognozavimo

sistemų, meteorologinių stotelių ir reikiamos programinės įrangos, augalų apsaugos purškimo priemonių ir jų komponentų įsigijimu;

23.1.4. parama teikiama tik už papildomas išlaidas įsigyjant produktus ir (arba) medžiagas, lyginant su įprastų augalų apsaugos metodų įsigijimo išlaidomis, ir galimas prarastas pajamas, atsiradusias dėl veiksmo;

23.1.5. mažiausia veiksmo trukmė yra 5 metai. Jei veiklos programa yra trumpesnė nei 5 metai, įsipareigojimas pratęsiamas kitoje veiklos programoje iki nustatyto 5 metų termino pabaigos;

23.2. *natūralių augalų apdulkinimo priemonių diegimas:*

23.2.1. veiksmo pagrindimas – augalus apdulkinančių vabzdžių, tokių kaip bitės ir kamanės, paleidimas augalų auginimo vietose prisideda prie vietinės floros biologinės įvairovės išsaugojimo ar atkūrimo;

23.2.2. įsipareigojimai – augalus apdulkinančių vabzdžių spiečių šiltnamiams įsigijimas, diegimas ir naudojimas pagal paskirtį (natūralių augalų apdulkinimo metodų naudojimas);

23.2.3. tinkamos išlaidos – išlaidos augalus apdulkinančių vabzdžių spiečiams įsigyti.

24. Siekiant įgyvendinti aplinkosaugos veiksmų programos bendruosius tikslus, vykdomi šie pagalbinių priemonių veiksmai:

24.1. *mokymai, konsultavimas ir techninė parama:*

24.1.1. veiksmo pagrindimas – pagal aplinkosaugos veiksmų programą pasirinktų tam tikrų aplinkosaugos veiksmų, kuriuos turi įgyvendinti gamintojų organizacija ar jos nariai, įgyvendinimą ir veiksmingumą gali palengvinti pagalbinės priemonės (mokymai, konsultacijos ir (arba) techninė pagalba), kuriuos atlieka pačios gamintojų organizacijos arba iš išorės samdomas kvalifikuotas personalas;

24.1.2. įsipareigojimai:

24.1.2.1. įgyvendinamas bent vienas iš aplinkosaugos veiksmų, numatytų šiame skyriuje;

24.1.2.2. naudoti papildomą kvalifikuotą personalą mokymo, konsultacijų ir (arba) techninės pagalbos veiklai, kuri papildo (t. y. yra susijusi) vieną ar kelis įgyvendinamus aplinkosaugos veiksmus ir yra skirta šių veiksmų poveikiui sustiprinti;

24.1.3. tinkamos išlaidos – išlaidos už kvalifikuoto personalo darbo laiko apmokėjimą. Turi būti saugomi išsamūs įrašai apie gamintojų organizacijos narių, kuriems buvo suteiktas mokymas, konsultacijos ir (arba) techninė pagalba, skaičių ir konkrečias užduotis, kurias atliko kvalifikuotas personalas.
